

**ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA TRESTNÍHO PRÁVA**

Diplomová práce

Metodika vyšetřování trestného činu znásilnění

Zpracovala: Helena Grussová

PLZEŇ 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Metodika vyšetřování trestného činu znásilnění*“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

V Plzni dne 27. 3. 2019

.....
podpis autora

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě poděkovala panu doc. JUDr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M., za užitečné rady, trpělivost a čas věnovaný konzultacím při zpracování této diplomové práce.

SEZNAM ZKRATEK POUŽITÝCH V PRÁCI

ČR	Česká republika
LZPS	Listina základních práv a svobod
OČTŘ	Orgány činné v trestním řízení
SNB	Státní národní bezpečnost
TČ	Trestný čin
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, ve znění pozdějších změn
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád, ve znění pozdějších změn
VB	Veřejná bezpečnost
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších změn

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vymezení trestného činu znásilnění	4
2.1	Vymezení trestného činu znásilnění	4
2.1.1	Trestný čin	4
2.1.2	Trestný čin znásilnění z pohledu právního	10
2.1.3	Znásilnění z pohledu nikoliv trestněprávního.....	13
2.2	Znásilnění jako násilný sexuální trestný čin.....	14
3	Kriminologické faktory trestného činu znásilnění	16
3.1	Kriminologie a ostatní kriminální vědy.....	17
3.1.1	Trestněprávní věda.....	17
3.1.2	Kriminální politika.....	17
3.1.3	Kriminalistika	18
3.2	Osobnost pachatele trestných činů.....	18
3.2.1	Typologie pachatelů.....	19
3.3	Viktimologie	20
3.3.1	Viktimnost, viktimizace, újma způsobená oběti	20
3.3.2	Viktimizace	21
3.3.3	Újma způsobená oběti.....	22
3.3.4	Dělení obětí sexuálně násilné kriminality.....	22
3.3.5	Význam viktimologie pro prevenci kriminality.....	24
4	Kriminalistická charakteristika trestného činu znásilnění	25
4.1	Jednotlivé prvky kriminalistické charakteristiky.....	26
4.1.1	Způsob páčání trestného činu.....	27
4.1.2	Kriminální situace.....	27
4.1.3	Osobnostní rysy pachatele trestného činu.....	28
4.1.4	Osobnostní rysy oběti trestného činu.....	28
4.1.5	Motiv trestného činu	28
4.2	Význam kriminalistické charakteristiky trestného činu	29
5	Metodika vyšetřování z pohledu historie	30
5.1	Vývoj metodiky vyšetřování do roku 1918	32
5.2	Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1918 do roku 1939.....	39
5.3	Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1939 do roku 1945.....	40
5.4	Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1945 do roku 1991.....	41

5.5	Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1991 po současnost.....	42
6	Metody vyšetřování využitelné pro trestný čin znásilnění.....	45
6.1	Kriminalistické stopy.....	46
6.1.1	Paměťové stopy	47
6.1.2	Materiální stopy	48
6.2	Metodika vyšetřování	50
6.2.1	Typické stopy.....	50
6.2.2	Typické vyšetřovací situace	51
6.2.3	Zvláštnosti předmětu vyšetřování	52
6.2.4	Zvláštnosti podnětu k vyšetřování	52
6.2.5	Zvláštnosti počátečních úkonů.....	53
6.2.6	Zvláštnosti následných úkonů.....	56
7	Vybraná rozhodnutí se zaměřením na dokazování	64
7.1	16 T 39/2011.....	65
7.2	17 T 6/2015.....	67
7.3	Další vybrané příklady.....	71
8	Závěr	74
9	Cizojazyčné resumé	76
10	Prameny.....	78
10.1	Právní předpisy	78
10.2	Judikatura	78
10.3	Literatura.....	79
10.4	Články	81
10.5	Internetové zdroje	81
11	Seznam obrázků	82

1 Úvod

Při výběru tématu této diplomové práce jsem vycházela ze svého zájmu o trestní právo, hlavně o vyšetřování trestných činů. Již název vypovídá o obsahovém vymezení této práce. K porozumění a vysvětlení však bude za potřebí správné rozdělení kapitol. Každá z kapitol bude zpracovávána s přihlédnutím pouze k jednomu z násilných mravnostních trestných činů, i když v úvodních kapitolách budou pro lepší porozumění obecné pojmy vymezeny trochu šířeji, tak aby bylo možné pod ně zařadit již pouze pojmy speciální s přihlédnutím k trestnému činu znásilnění.

První kapitola bude zaměřena na vymezení základních částí trestného činu znásilnění, avšak jak bylo uvedeno výše s pomocí pojmů obecných, bez kterých se v této i následujících částech neobejdeme. V rámci vymezení této kapitoly bych ráda ještě zmínila to, že část odborné literatury zohledňuje jen objektivní náhled na tento čin, ale zvláště u násilných sexuálních trestných činů je jejich podstatným znakem i zásah do osobnostních práv, který pouhým zařazením pod objekt TČ nelze obsáhnout. Proto bohužel dochází k podcenění následků, které zanechá na oběti již spáchání tohoto trestného činu, ale následně i nutnost opakovaného vybavení si tohoto činu během jednotlivých výslechů, ať už před OČTŘ nebo následně během hlavního líčení, kdy samozřejmě odůvodněná snaha obhájce pachatele, může způsobit další šrámy na duši oběti. Proto je také nutné, aby všechny metody užití při vyšetřování tohoto druhu kriminality byly vždy zvažovány nejen ke své vhodnosti pro rychlé objasnění trestného činu, ale i vzhledem k psychickému stavu oběti. Tak, aby pouhá představa, toho, co by následovalo po nahlášení znásilnění, oběť tohoto činu od nahlášení neodrazovala. V tomto ohledu je však třeba zapracovat na vzdělávání jednotlivých policistů, kteří přesto, že se situace podstatně zlepšila mají s posuzováním trestného činu znásilnění, tedy spíše některými jeho formami, stále problém. Samozřejmě jim situaci, při rozhodování komplikuje i fakt, že se množí neopodstatněná trestní oznámení, které v případech kdy jediným důkazem je slovo oběti proti slovu pachatele, situaci neulehčí. Tento problém se nejlépe projeví při posuzování znásilnění, jako trestného činu předcházejícímu nebo navazujícímu na jiné trestné činy. Velice často se setkáváme s tím, že pachatelé těchto činů z důvodu strachu z prozrazení raději oběť zabijí nebo již s tímto úmyslem oběť znásilňují. Druhým

případem je dnes bohužel velmi diskutované téma domácího násilí, které může vyústit až ve znásilnění partnera nebo partnerky, což vzhledem blízkému vztahu oběti s pachatelem lze jen velmi těžko prokázat, když k zastrašení partnera postačuje pouhá pohrůžka dalším násilím, popř. submisivní role oběti.

Tímto plynule přecházíme k druhé kapitole, kde nás bude zajímat kriminologie, a to s vědomím, že se jedná o částečné rozšíření tématu této práce. Dle mého názoru však o velmi nutné rozšíření, které nám umožní v rozsahu této práce zohlednit i osobu pachatele a oběti. Cílem této kapitoly pak bude tedy vymezení dispozic pachatele k páčání k trestné činnosti na základě již provedených analýz již odsouzených pachatelů této typové trestné činnosti. Oběť v této kapitole bude rozpracována pracována převážně jako pachatelům objekt zájmu.

Následující třetí kapitola si pak klade za cíl vymezit z objektivního hlediska místo trestného činu, stádia trestného činu, popřípadě formy spolupachatelství, avšak pohledem kriminalistiky. I když právní pohled také nebude opomenut. Tato kapitola nám pak umožní vzhledem k obecnému vymezení pojmů vrátit se do minulosti k prvopočátkům kriminalistiky.

Po obecném úvodu této práce a historii jednotlivých kriminalistických metod již bude tato kapitola věnována nosnému tématu této práce, a to jednotlivými metodami vyšetřování s přihlédnutím k metodám obvykle používaných pro vyšetřování trestného činu znásilnění. V této kapitole bude každá z metod popsána a následně zhodnocena její relevantnost a průkaznost při objasňování TČ znásilnění. To vše, jak bylo uvedeno výše s poukazem na to, která z metod je vhodnější a jak lze i provádění některých z nich uzpůsobit tak, aby na jedné straně byl důkaz získán a na druhé straně to bylo, co nejvíce šetřeno potencionální oběti.

Jak se říká, vždy je nejlepší postupovat od obecného ke zvláštnímu, proto poslední kapitola jako vyústění této práce, bude zpracováním několika reálných případů z minulosti z pohledu kriminalistických metod užitých v každém z těchto případů. Každá kriminalistická metoda bude i zde vždy rozvedena, včetně získaného důkazu a následně bude uvedeno i místo tohoto důkazu v řetězci jednotlivých důkazů. V této kapitole bude uvedeno několik typických případů a následně tyto s užitím komparativní metody budou porovnány s dalšími případy a

tam užitými metodami společně s uvedením důvodů pro jejich užití nebo důvodů, proč jsou některé z metod dnes preferovanější a od jiných bylo upuštěno.

V minulém odstavci jsme se částečně dostali k užitým metodám zpracování a pro přehlednost uvedeme i další užití metody. První, druhá a třetí kapitola bude zpracována metodou analýzy a syntézy. Ve čtvrté kapitole pak bude formou indukce rozvedeno užití jednotlivých metod pro TČ znásilnění.

2 Vymezení trestného činu znásilnění

2.1 Vymezení trestného činu znásilnění

2.1.1 Trestný čin

Při vymezení TČ vyjdeme ze zákonné definice, kterou lze nalézt v ustanovení § 13 TZ, který uvádí, že „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Prvním podstatným znakem je protiprávnost, která však vždy musí být posuzována, vzhledem k celému právnímu řádu. Pro vysvětlení tohoto pojmu je třeba vyjít z jednotlivých charakteristických znaků TČ. Jak vyplývá z tohoto ustanovení na každý jednotlivý čin je třeba pohlížet zrcadlem celého právního řádu a následně dovozovat jeho dovolenost, případně protiprávnost.

Další pojmový znak je rozvinutím zásady uvedené v čl. 39 LZPS, který stanoví, že „*Jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.*“

Definice v ustanovení § 13 TZ, následně obecně mluví o znacích uvedených v TZ, které teorie dělí na znaky obecné a typové. Kdy za **obecné znaky** považuje, ty znaky, bez nichž nelze vůbec uvažovat o TČ a které jsou všem TČ společné. Obecnými znaky jsou tedy věk, přičetnost a u mladistvých pachatelů rozumová a mravní vyspělost. **Typové znaky**, jak vyplývá z významu slova samotného, provázejí jednotlivé typy TČ. **Ve svém souhrnu pak tvoří skutkovou podstatu TČ.** Typové znaky lze členit do čtyř skupin. Toto dělení se odvíjí od obecných znaků skutkové podstaty, tedy objektu, objektivní stránky, subjektu, subjektivní stránky.¹

2.1.1.1 Objekt trestného činu

Objektem TČ pak rozumíme společenské zájmy, vztahy a hodnoty chráněné trestním zákoníkem.

¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 61.

2.1.1.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránkou se pak od sebe odlišují jednotlivé TČ, protože vymezuje základní předpoklady trestné činnosti. **Znaky objektivní stránky lze dělit na obligatorní a fakultativní.**

Obligatorní znaky jsou rozhodující v každé skutkové podstatě a jejich nenaplnění vede k nenaplnění znaků skutkové podstaty. Z čehož vyplývá, že pokud chybí, kterýkoliv z těchto znaků, nedojde k TČ. Těmito znaky jsou jednání, následek a příčinná souvislost mezi tímto jednáním a následkem.

Za **jednání** považuje odborná literatura^{2,3} **projev vůle pachatele ve vnějším světě, jedná se tedy vždy o vědomé chování člověka směřující k dosažení určitého cíle.** V jednání pachatele se propojuje jak vnitřní složka, tak i složka vnější. Vůle s projevem vůle vždy se musí tvořit jednotu, pak se jedná o jednotu psychické a fyzické stránky jednání. Tímto zorným polem se však posuzuje pouze jednání trestně relevantní. TZ pod pojem jednání zahrnuje jak konání, tak opomenutí. Nikdy však nelze za trestně relevantní považovat jednání, projev vůle bude následkem užití fyzického násilí. Problém však nastává v případě psychického donucení, protože tímto donucením není vůle jednatelova vyloučena, ale pouze úplně či částečně omezena. Proto je nutné vždy posoudit, zda nebo v jaké míře se potencionální pachatel musel podrobit tomuto donucení nebo rozkazu, nebo zda pouze upřednostnil trestně relevantní jednání oproti újmě, která mu hrozila, pokud by nevyhověl donucení. Dále je třeba posoudit i zda újma hrozila pouze jemu nebo osobám jeho blízkým. Pokud vezmeme v úvahu všechny tyto podstatných náležitostí případů může být pachatel beztrestný pro krajní nouzi nebo jinou okolnost vylučující protiprávnost nebo trestně odpovědný dle příslušných ustanovení. Pokud však bude pachatel trestně odpovědný, bude psychické donucení považováno pouze za polehčující okolnost. V tomto případě schází, byť i částečně vůle tedy vnitřní složka jednání. Naopak známe případy, kdy chybí projev vůle pachatele ve vnějším světě, tedy že nedojde k jednání. Pokud tedy pachatel zůstane pouze u úmyslu, tedy u tzv. zločinné myšlenky, ale

² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1-139. Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1464 ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 157-160

³ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5. s. 180-188.

tyto své představy nerealizuje, není trestně odpovědná a nelze ho potrestat.⁴ Tato myšlenka byla již formulována v římském právu, a to v zásadě, která zní „*Non efficit affectus nisi sequatur effectus, což lze volně přeložit, tak že úmysl neznamena nic, pokud nenásleduje čin.*“⁵ Nicméně je nutné nezapomenout na trestně relevantní myšlenky ve formě např. nebezpečného vyhrožování dle ustanovení § 353 TZ, neboť se v tomto případě jedná o verbální jednání, které TZ považuje za trestné.

Pojítkem mezi jednáním a následkem je pak kauzální nexus neboli příčinný vztah mezi jednáním a následkem, bez něhož ani samostatné jednání, ani samostatný následek nemůže způsobit trestní odpovědnost. Je to vlastně vztah mezi jednáním a následkem, kdy se zvažuje, zda by konkrétní následek nastal i v případě, pokud by k danému jednání nedošlo.⁶ Judikatura uvádí, že *příčinná souvislost je dána i v případě, kdy každá jednotlivá příčina by sama o sobě nebo v souvislosti s dalšími příčinami způsobila smrt oběti.*⁷ Tento vztah však musí být i mezi jednáním a účinkem, i mezi jednáním a jinými formami následku, které jsou považovány za okolnosti podmiňující vyšší trestní sazby, popřípadě ty které jsou považovány za polehčující okolnost, a současně vše výše řečené platí i pro vztah mezi jednáním a odstranění nebezpečí způsobeno přípravou nebo pokusem. Pro posouzení trestní odpovědnosti se vždy musí jednat o trestněprávně relevantní skutečnosti, které tak v souvislosti mohou vytvářet příčinný vztah mezi jednáním a následkem.⁸

Třetím podstatným znakem objektivní stránky TČ je **následek, který je představován ohrožení nebo porušení hodnot chráněných TZ**, tedy hodnot tvořící objekt TČ. Pro vysvětlení např. život, zdraví, svoboda atd. V souvislosti s následkem pak dělíme TČ na poruchové a ohrožovací. Za ohrožovací TČ jsou teorie považovány ty, u nichž k naplnění skutkové podstaty postačuje pouhé

⁴ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§140-421). Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2150, ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 126 – 186.

⁵ NOLAN, Joseph R. *Blackův právní slovník v českém jazyce*. 6. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1993. sv. 2. ISBN 80-85605-23-6. s. 967.

⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5. s. 193-195.

⁷ 47/1970 Sb. rozh.tr.

⁸ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1-139. Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1464 ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 162-166.

ohrožení objektu, např. obecné ohrožení dle ustanovení § 272 TZ. U poruchových TČ je pak znakem skutkové podstaty způsobení, porušení objektu TČ, k dokonání k tomuto TČ dochází až skutečnou poruchou na objektu TČ, např. TČ vraždy § 140 TZ. U některých TČ rozlišujeme je znakem objektivní stránky ohrožení nebo porušení více objektů, a to buď kumulativně, kdy naplnění znaků skutkové podstaty je třeba zasáhnout všechny objekty současně, anebo alternativně, a to, pokud k naplnění znaků skutkové podstaty postačuje zasažení jednoho nebo druhého objektu.

Jak bylo uvedeno výše, známe i **fakultativní znaky** objektivní stránky TČ, za které teorie považuje místo spáchání činu, doba spáchání činu, způsob spáchání činu, prostředek TČ a hmotný předmět útoku. Tyto znaky však nemusí být součástí každé skutkové podstaty, avšak pokud je kterýkoliv z nich uveden v této skutkové podstatě, stane se znakem povinným. Ve většině případů tyto fakultativní znaky bývají součástí privilegovaných nebo kvalifikovaných skutkových podstat, popřípadě přitěžujícími nebo polehčujícími okolnostmi. **Za místo spáchání TČ** jako součásti skutkové podstaty, lze považovat např. na místě veřejnosti přístupné. **Doba spáchání TČ**, která se, v případě uvedení, stává součástí skutkové podstaty TČ, je například za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu. **Za způsob spáchání TČ** se považuje např. provedení zvlášť surovým způsobem. Jako **prostředek TČ** literatura uvádí např. se zbraní. Nejfrekventovanějším fakultativním znakem je **hmotný předmět útoku tedy předmět**, jehož prostřednictvím je zasahován objekt TČ, např. dítě nebo zvíře. V tomto ohledu je nutné ještě uvést pojem účinek, který představuje porušení hmotného předmětu útoku.⁹ Účinek bývá často zaměňován s následkem, ale hlavní rozdíl je však již z logiky věci dán rozlišováním objektu a hmotného předmětu útoku, zjednodušeně lze tedy říci, že účinek se projeví změnou na hmotném předmětu útoku, kdežto následek v právním slova smyslu je vždy vymezen samotným chráněným zájmem.¹⁰

2.1.1.3 Subjekt trestného činu

⁹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 94-120.

¹⁰ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1-139. Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1464 ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 161-162.

Za subjekt TČ je označován jeho **pachatel**. Subjekt TČ jako jedna ze součástí skutkové podstaty je **bud' vymezen obecně jako kdokoliv nebo některé skutkové podstaty vyžadují, aby pachatel měl zvláštní vlastnost, způsobilost nebo postavení**. Subjekt s konkrétní vlastností označuje literatura jako subjekt konkrétní, např. matka novorozeného dítěte dle § 142 TZ. Pokud je podmínkou skutkové podstaty zvláštní způsobilost nebo postavení, pak je tento subjekt literaturou označován jako speciální, např. voják nebo úřední osoba.

Obecným subjektem je tedy trestně odpovědný pachatel, kterým může být za splnění podmínek TZ, kterákoliv fyzická nebo právnická osoba. Pro právnickou osobu platí obecně, že musí vzniknout. Avšak pro potřeby této práce se jí již dále věnovat nebudeme, vzhledem k tomu, že tento TČ právnická osoba již vzhledem ke své povaze spáchat nemůže a zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim ho ve svém taxativním výčtu neuvádí. Pro fyzickou osobu, pak platí, že musí být starší 15 let a přičetná. Toto však není součástí skutkové podstaty, ale předpoklad trestní odpovědnosti. To však neznamená, že pokud TČ spáchá osoba mladší 15 let, nebude potrestána. ZSM v ustanovení § 2 rozlišuje dvě kategorie, a to děti a mladiství, souhrnně též označované jako mládež. Za dítě je považována osoba mladší 15 let za předpokladu, že v době spáchání TČ tohoto věku ještě nedosáhl, není trestně odpovědný. Mladistvým je pak osoba ve věku 15 až 18 let, kdy však již tento věk je pouze polehčující okolností. Pokud se posuzuje TČ nebo čin jinak trestný u pachatelů mladších 18 let přistupuje další kritérium hodnocení, a to mravní a rozumová vyspělost, a ta musí dosahovat takové úrovně, že pachatel tohoto činu je schopný rozpoznat protiprávnost činu pro společnost nebo ovládat své jednání.¹¹

Dle ustanovení TZ se za pachatele považuje též spolupachatel nebo případně i účastník.¹²

2.1.1.4 Subjektivní stránka trestného činu

Jeden z podstatných znaků skutkové podstaty charakterizovaný **souborem znaků, které představují psychický stav pachatele k TČ**. Nepostradatelným

¹¹ NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4. s. 120-122.

¹² ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1-139. Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1464 ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 167, s. 1264-1270.

znakem subjektivní stránky TČ je **zavinění**. Zavinění může mít buď formu **zavinění nebo nedbalosti**. Podstata zavinění vychází ze zásady trestního práva, která stanovuje odpovědnost za zavinění. Platí tedy, že není TČ bez zavinění. U některých skutkových podstat se mohou ještě objevit jiné znaky subjektivní stránky, a to pohnutka nebo cíl pachatelova trestného jednání, např. spáchání TČ z důvodu rasy, příslušnosti, náboženského vyznání oběti. O fakultativních znacích subjektivní stránky TČ platí to, co bylo řečeno výše u fakultativních znaků objektivní stránky, tedy v případě že jsou součástí skutkové podstaty, stávají se znaky obligatorními.

Zavinění prvotně je tedy psychický stav člověka ke skutečným, které tvoří TČ, bez ohledu na to, zda je vytvořil pachatel nebo objektivně existují již v době činu. Ustanovení § 15 a § 16 TZ uvádí dvě podstatné složky zavinění, a to složku vědění a složku volní. Složku vědění lze zjednodušeně charakterizovat jako vnímání předmětů a jevů pomocí svých smyslových orgánů, popřípadě představa těchto předmětů, které však pachatel vnímal dříve. **Složka volní**, pak představuje skutečné uskutečnění určitého skutku převzaté vůlí pachatele a tím porušení nebo ohrožení chráněného zájmu. Volní složka představuje jak chtění, tak i srozumění. **Složku vědění** pak lze dělit podle stupně tohoto vědění, a to tak, že pachatel považuje některé skutečnosti za možné jiné za pravděpodobné a ostatní za jisté. Zavinění se dělí na dvě formy, a to na úmysl a nedbalost.¹³

Úmysl dělíme na přímý a nepřímý. Nedbalost dělíme na vědomou a nevědomou. Pokud pachatel „*věděl, že způsobem uvedeným v TZ poruší nebo ohrozí nebo může porušit nebo ohrozit zájem chráněný TZ, a chtěl takové ohrožení nebo porušení způsobit*“¹⁴ jedná se o úmysl přímý. Pokud pachatel „*věděl, že svým jednáním může způsobit porušením nebo ohrožením zájmu chráněného TZ a pro případ, že je způsobí, byl jim srozuměn.*“¹⁵ V tomto případě se jedná o úmysl nepřímý. Za předpokladu, že pachatel „*věděl, že způsobem uvedeným TZ, může porušit nebo ohrozit zájem chráněný TZ, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že k takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí*“¹⁶, jedná se o

¹³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1-139. Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1464 ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 167.

¹⁴ § 19 odst.1 písm a) TZ

¹⁵ § 15 odst. písm b) TZ

¹⁶ § 16 odst 1. písm a) TZ

vědomou nedbalost. Pokud ovšem pachatel „nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl“¹⁷, jedná se o nedbalost nevědomou. Avšak platí, že nepřičetnost vylučuje zavinění.¹⁸

2.1.2 Trestný čin znásilnění z pohledu právního

TČ znásilnění je upraven v ustanovení § 185 TZ, který stanoví, že „kdo jiného násilím nebo pohnutkou násilím nebo pohnutkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti“. **Kvalifikovaná skutková podstata je pak upravena v ustanovení v odst. 2,** který podmiňuje užití vyšší trestní sazby v případě, že tento čin pachatel spáchá souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží nebo na dítěti, případně se zbraní. **Sazba** se dále navyšuje, pokud pachatel tento čin spáchá na dítěti mladším patnácti let nebo ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda, nebo pokud způsobí takovým činem těžkou újmu na zdraví. Dalším odstavci je pak vyšší sazba podmíněná smrtí oběti. Poslední odstavec pak stanoví, že i příprava je trestná.¹⁹

Z výše uvedené ho lze vyvodit, že **pachatel** je upraven jako obecný subjekt, dle zařazení a podstaty TČ se vždy musí jednat o fyzickou osobu, je nerozhodné, zda o muže či ženu. A tento TČ může být spáchán i ve formě spolupachatelství nebo účastenství.

TČ znásilnění má **více objektů**, mimo **lidskou důstojnost** je napadena také **svoboda v rozhodování v pohlavních vztazích**.

Hmotným předmětem útoku v tomto případě mohou být, jak **muži, tak ženy**. Při posuzování je nerozhodný věk, vyspělost, způsob života, vzdělání, zkušenosti, ani případně to, že obětí je osoba pohlavně nedotčena nebo že oběť měla dříve s pachatelem dobrovolný pohlavní styk nebo se jedná o jejího partnera či manžela.²⁰ Případný věk oběti míněno dítě mladší 15 let, popřípadě mladiství

¹⁷ § 16 odst 1. písm b) TZ

¹⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5. s. 222-236.

¹⁹ § 185 TZ

²⁰ R 97/1955

mladší 18 let, může podmiňovat užití kvalifikované podstaty, popřípadě může být přitěžující okolností.

Objektivní stránka se pak dělí na jednání, které je charakterizováno slovy, kdo jiného donutí k pohlavnímu styku. Pro tento TČ je tak charakteristické **násilné jednání a pohlavní styk**. Dalšími znaky objektivní stránky, významné pro trestně relevantní jednání je v základní skutkové podstatě násilí, pohrůžka násilí nebo jiné těžké újmy, pod kterou donutí jiného k pohlavnímu styku.

*„Pod donucením k pohlavnímu styku lze podřadit všechny případy, kdy pachatel svým násilným jednáním překoná opravdový vážně míněný odpor znásilňované osoby nebo že tato osoba nemá jiného východiska, než že pachateli podlehne.“*²¹ Pokud však oběť pro vyčerpanost nebo strach nebo pro beznadějnost situace, přestane klást odpor bude se i tato situace posuzovat, jako donucení. Odpor znásilněné osoby se pak následně dokazuje např. tím, zda znásilňovaná osoba volala o pomoc, pokusila se o útěk nebo aktivním odporem. Z výše uvedeného vyplývá, že jak omezení osobní svobody, tak ublížení na zdraví, je již ve znásilnění obsaženo, a tudíž se nepřičítá. Judikatura dokonce dovozuje, že pokud dojde k omezení osobní svobody poškozeného fyzickým útokem, lze toto chování hodnotit, jako přípravu ke znásilnění, pokud pachatel, jakkoliv projevil záměr dosáhnout pohlavního styku.²² Pod pohrůžkou násilí je chápána, jako pohrůžka, z které jednoznačně vyplývá, že pokud se napadená osoba nepodvolí útočníkovi bude násilí vykonáno. Tato pohrůžka může být vykonána i formou dopisů nebo e-mailu.²³ Vždy však tato výhrůžka musí směřovat k dosažení pohlavního styku. Pohrůžka jiné těžké újmy, může pak být pohrůžkou proti majetku poškozené nebo proti její cti, dobré pověsti nebo např. ke ztrátě zaměstnání atd. Za bezbrannost je považován stav, kdy poškozený nemůže klást odpor, a to buď pro opilost, spoutání, hluboký spánek nebo vysokou horečku. Judikatura²⁴ též považuje za stav bezbrannosti dětský věk. Za bezbrannou je též považována osoba, která není vzhledem k okolnostem činu schopna projevit svojí vůli tzn. není schopná klást odpor např. pro nízkou fyzickou a duševní vyspělost.

²¹ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné*: Obecná část, Zvláštní část. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5. s. 604.

²² 44/1964 Sb. rozh. tr.

²³ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§140-421). Komentář*, 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 2150. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 1837-1838.

²⁴ 42/2006 Sb. rozh.tr

Není však podstatné, zda se poškozený dostavu bezbrannosti uvedl sám v důsledku svého tělesného stavu nebo se do stavu bezbrannosti dostal v důsledku jednání pachatele, bez toho, aby s tím souhlasil. Navození stavu bezbrannosti lstí anebo jiným podobným způsobem, se považuje též za násilí ve znění TZ.²⁵ Pokud pachatel využije omylu poškozeného nejedná se však již o TČ znásilnění, ale o poškození cizích práv dle ustanovení § 181 odst. 1 písm. b) TZ nebo o jeho pokus. Samotný TČ je dokonán až samotným pohlavním stykem. Za pohlavní styk se považuje kromě soulože i jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží nebo i jiný způsob „*ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby*“²⁶. **Vymezení soulože v ustanovení § 185 TZ je legální definicí**, která je širší než samotný pojem. Pod tento pojem lze podřadit i praktiky typu osahávání prsou nebo pohlavních orgánů, líbání přirození nebo také ohmatávání přes šaty či mírnější formy sado-maso praktik. Za znásilnění se ovšem nepovažuje, pokud nedojde ke kontaktu mezi obětí a pachatelem, pak se může jednat o formy sexuálního nátlaku dle ustanovení §186 TZ. **Vzhledem k tomu, že se jedná o zvlášť závažný TČ je i pokus o něj trestný**, to však za předpokladu, že pachatel již užil násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí, avšak pravděpodobně bude odpovědný za TČ vydírání dle ustanovení § 175 TZ. Odst. 2 ustanovení § 185 pak postihuje znásilnění formou soulože nebo formou jiného pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží. Druhá část tohoto ustanovení mluví o jiných formách srovnatelných se souloží a pro úplnost je zde třeba uvést, že se jedná o orální či anální sex, a judikatura též pod tento pojem zařazuje i tzv. digitální penetrace, tj. zasouvání prstů do pochvy ženy.²⁷

Výše uvedené ustanovení charakterizující skutkovou podstatu TČ znásilnění však prošlo určitým vývojem. V prvním období účinnosti zákona č. 140/1961 Sb., **trestní zákon**, byl tento TČ omezen na jednání, kdy pachatel násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí **donutí ženu** k souloži nebo využije její bezbrannosti. Toto již přežitě pojetí TČ znásilnění bylo upraveno novelou z roku 2001 č. 144/2001 Sb., kdy osobou, která byla donucena, již ne pouze k souloži,

²⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§140-421). Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2150. ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 1833-1834, s.1839-1840.

²⁶ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5. s. 605-606.

²⁷ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5. s. 606-608.

ale i obdobným formám pohlavního styku, mohl být i muž.²⁸ Po této novele tedy mohl být i obětí, jak žena, tak i muž, a došlo i rozšíření náhledu na pojem soulož. Další změnu pak přinesla změna právní úpravy, TZ, která rozšířila vymezení skutkové podstaty znásilnění, a to, jak ve způsobech donucení, které pachatel užívá, tak došlo i rozšíření forem sexuálního útoku, tedy zásahu do intimní sféry oběti tohoto zločinu. Do účinnosti tohoto zákona bylo na útoky ve znění rozšíření pohlíženo jako na TČ vydírání. Toto rozšíření však dle literatury není úplně ideální, protože pojem znásilnění v sobě přímo obsahuje pojem násilí, proto pohrůzka jinou těžkou újmou, která nebývá vykonána formou násilí, by do rozsahu tohoto ustanovení, již pravděpodobně zasahovat neměla. Samozřejmě i tato úprava byla vedena snahou rozšíření ochrany lidské důstojnosti v sexuální oblasti, ale bylo by asi vhodnější její zařazení do samostatné skutkové podstaty. První odstavec tohoto nového ustanovení upravuje zásadě jednání, které bylo do účinnosti TZ trestáno, jako vydírání, a proto je zde vhodné poznamenat, že chování, které odpovídá pojetí znásilnění je až v kvalifikované skutkové podstatě v odst. 2. Na závěr této exkurze je asi vhodné poznamenat, že znění TZ oproti novele z roku 2011 je dle názoru odborné veřejnosti, nepřesné, protože novela z roku 2011 používala pojmu k jinému obdobnému pohlavnímu styku a TZ užívá pojmu pohlavního styku provedený způsobem srovnatelný se souloží. Toto pojetí však může vést vyzdvižení techniky provedení, a nikoliv k posouzení intenzity zásahu do intimní sféry oběti.²⁹

2.1.3 Znásilnění z pohledu nikoliv trestněprávního

Výše nastíněný náhled na pojem znásilnění je však dotvářen a formován jinými vědami. Nejběžněji se hovoří o psychologii. Samozřejmě v tomto ohledu nelze ani opomenout pohled veřejnosti, který může ovlivnit podřazování různého druhu chování po trestněprávní vymezení pojmu znásilnění.

Z pohledu psychologie je nejpodstatnější práce psychologů, ať už s pachatelem nebo obětí, protože jen jejich náhledem lze posoudit, zda jednání jedné nebo obou stran bylo souhlasné či nikoliv. Jinými slovy lze říci, že za znásilnění lze považovat *„jakýkoliv akt, který takto nazve, alespoň jeden z jeho*

²⁸ TR NS 56/2009-T 01196

²⁹ STAŇKOVÁ, L.; ŠČERBA, F.; VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014, 264. ISBN 978-80-7502-069-7. s. 93-96.

účastníku nebo třetí strana“³⁰. Z obojího vyplývá, že se jedná o velmi subjektivní pohled na věc, který však přímo odpovídá objektu TČ znásilnění, tedy, že se jedná o zásah do lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Proto je velmi vhodné, když OČTR aktivně spolupracují s psychology v rámci vyšetřování jakéhokoliv sexuálně násilně TČ. Znalci v oboru psychologie se pak stávají styčným bodem v jakémkoliv vyšetřování vzhledem k jejich objektivnímu zhodnocení situace. **Jejich poznatky pak mohou být využity i při tvorbě nebo úpravě trestněprávních předpisů nebo metody vyšetřování**, ať už se týkají práv obětí nebo způsobu nahlížení na pachatele TČ.

Druhým významným pohledem této oblasti je ovšem, jak už bylo řečeno výše je **pohled veřejnosti**, který by však pro OČTR měl být pouze návodným při náhledu na různé druhy chování pachatelů nikoliv však pohledem jediným. V dnešní době je velmi diskutovaným tématem chování některých emigrantů z muslimských zemí v Německu, které začalo být šetřeno až **po nátlaku veřejnosti** a následně po zhodnocení jeho vlivu na oběť bylo i OČTR včetně orgánů soudních zařazeno pod pojem znásilnění a je **takto i trestáno**. Pro bližší upřesnění se jedná o skupinové obtěžování osob ženského pohlaví v obchodních domech. Tento příklad, lze s ohledem na psychiku obětí hodnotit jako **pozitivní ovlivnění policejní praxe**. Velmi často ovšem **veřejné mínění tlačí na OČTR** v případech, kdy je zjevně ovlivněno verzí jen jedné ze stran. Velmi často k tomu dochází v případech křivých výpovědí, kdy se tato takzvaná oběť snaží ovlivnit veřejné mínění ve svůj prospěch. Druhým příkladem je pak **stigmatizace potencionálního pachatele** ještě před začátkem soudního řízení.

2.2 Znásilnění jako násilný sexuální trestný čin

Násilnými TČ jsou jednak takové TČ, jejichž skutková podstata požaduje naplnění znaku násilí nebo pohrůžky násilí, popřípadě takové TČ, pro něž je násilí typické, avšak určité skutkové podstaty je nevyžadují. Poslední kategorií jsou pak TČ, v nichž násilí není znakem skutkové podstaty, ani není pro jejich páčání typické, avšak u těchto TČ ho nelze považovat za ojedinělé. **Jak již víme z počátku této kapitoly je znásilnění typickým násilným činem**, což vyplývá i z legální definice pojmu násilí, která pod něj podřazuje i využití bezbrannosti.

³⁰ BOURKEOVÁ, J. *Znásilnění. Dějiny od roku 1860 do současnosti*. Praha: EUROPRINT, a.s., 2010. 560 s. ISBN 978-80-204-1984-2. s. 18.

Míra násilí pak samozřejmě ovlivňuje i užití kvalifikované skutkové podstaty.

Zařazení TČ znásilnění mezi sexuální TČ, pak už vyplývá přímo z objektu této skupiny TČ, kterým je lidská důstojnost v sexuální oblasti.³¹

³¹ STAŇKOVÁ, L.; ŠČERBA, F.; VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014, 264. ISBN 978-80-7502-069-7. s. 19-21.

3 Kriminologické faktory trestného činu znásilnění

Kriminologie je věda o zločinnosti neboli o kriminalitě, zabývá se jejími pachateli a oběťmi a hledá možnosti jejich kontroly. Slovo „kriminologie“ je odvozené z latinského „crime“ (zločin) a řeckého „logos“ (nauka). První použití tohoto termínu je připisováno francouzskému antropologovi Topinardovi v roce 1879. O šest let později byl tento pojem užit v Itálii v Názvu Garofalovy knihy „Criminologia“. Kriminologie jako každá věda vznikla z potřeby společnosti poznat a ovlivňovat určité jevy.³² Je to tedy společenskovědní odvětví, **jehož předmětem je jak jedinec (pachatel, oběť), tak i společnost jako celek i sociální skupiny, které ji tvoří.** Kriminologie je vědou empirickou, založenou na poznávání jevů souvisejících s kriminalitou, využívá výzkumné metody k poznání příčin kriminality a k vyhledání účinných metod kontroly kriminality. Kriminologie se neomezuje pouze na zkoumání kriminality, ale v širším smyslu slova zkoumá i negativními společenskými jevy, které na kriminalitu úzce navazují a často formují tzv. kriminální prostředí. **Úkolem kriminologie je poskytovat objektivní poznatky o podstatě kriminality, jejích příčinách a metodách prevence.**³³

Kriminologie se zabývá pachateli TČ nebo také všemi nositeli sociálně patologických jevů s kriminalitou souvisejících. Kriminologie obvykle vymezuje osobu pachatele v širším slova smyslu než trestní právo. Zkoumá například i osoby trestně neodpovědné pro jejich nepřičetnost nebo nízký věk a tzv. potenciální pachatele. Poznatky o pachatelích se snaží zobecňovat a zařazovat do širších souvislostí, např. se zaměřuje na společenské vztahy, ve kterých pachatelé žijí, sociodemografické i psychologické charakteristiky jejich osobnosti. Zkoumání pachatele v širších souvislostech ji pak umožňuje vytvářet klasifikace pachatelů a jejich typologie.

Kriminologie zkoumá samozřejmě také oběti TČ. Tato její část je známa pod názvem **viktologie**, neboli nauka o obětech TČ. **Viktinností** je pak nazýván souhrn dispozic člověka stát se obětí TČ, zatímco proces přerodu potenciální oběti ve skutečnou bývá označován jako **viktimize**. Rozlišujeme

³² SVATOS, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 15-18.

³³ TOMÁŠEK, J. Úvod do kriminologie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 216. ISBN 978-80-247-2982-4. s. 11-24.

viktimizaci primární, kterou představuje újma způsobená oběti bezprostředně TČ a **sekundární viktimizaci**, tedy následnou újmu, která je oběti způsobena reakcí státních orgánů či sociálního prostředí na TČ, která oběť ještě dále stigmatizuje.³⁴

3.1 Kriminologie a ostatní kriminální vědy

Kriminální společenskou oblast zkoumá několik samostatných kriminálních věd, každá používá různé metodami a má různé úkoly a nahlíží na kriminální společenskou oblast z různých hledisek. **Jsou to kriminologie, trestněprávní věda, kriminalistika a kriminální politika.** Spolupráce těchto věd je nezbytná, protože se se často prolínají a doplňují.

3.1.1 Trestněprávní věda

Mezi trestněprávní vědou a kriminologií je historicky velmi úzký vztah. Ve většině zemí kriminologie vznikla a postupně se vyčlenila právě z trestně právní vědy. Trestněprávní vědu a kriminologii spojuje předmět zkoumání, a to kriminalita a její kontrola včetně kontroly trestněprávní. **Trestněprávní věda se zabývá trestním, především z hlediska právně dogmatického, právem hmotným, trestním právem procesním a trestním právem vykonávacím.** Zkoumá nejen jejich systémové uspořádání, jejich výklad, ale i rozvoje v souvislosti s vývojem judikatury. Kriminologie pak zkoumá trestní zákonodárství především z hlediska jeho účinnosti, svůj pohled zaměřuje především na účinnost trestního procesu a účinnost užitých trestů a ochranných opatření.

3.1.2 Kriminální politika

Kriminální politika je normativní vědou, která se **jako součást obecné politiky speciálně zaměřené na kontrolu kriminality.** Je silně provázána se sociálně patologické jevy, a to nejen využíváním poznatků získaných vědeckými metodami a postupy, ale především kriminologickým výzkumem, popřípadě i přímým uplatňováním trestněprávních norem v praxi. S tím vším je pak provázána snaha o sjednocení této aplikační praxe. Lze ji charakterizovat jako **souhrn veškerých státních opatření přijímaných k ochraně společnosti a jejích jednotlivých členů před kriminalitou a v boji s ní.** Nepřehlédnutelnou

³⁴ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 15-18.

součástí trestní politiky je i bezpečnostní doktrína státu, která je charakterizována jako souhrn základních zásad a směrnic, z nichž má vycházet praktická činnost státních orgánů. Bezpečnostní doktrína pak vyjadřuje stavu, ke kterému by měla směřovat bezpečnostní politika. Kriminologické poznatky bez hodnocení a klasifikace jsou pro politiku hlavním zdrojem podkladů při vytváření trestně politických strategií.

3.1.3 Kriminalistika

Zločin je hlavním zdrojem zkoumání jak kriminologa, tak i kriminalisty a stejně tak jako kriminologie, je kriminalistika empirickou a multidisciplinární vědou. **Hlavním úkolem kriminalistiky je vytváření efektivní metod odhalování a vyšetřování trestné činnosti**, které pak využívají zejména policejní, justiční orgány a znalci. Zaměřuje se hlavně na objasňování zákonitostí vzniku, shromažďování a využívání stop a jiných relevantních informací. Neopomíjí však ani metody kriminalistické prevence. Toto studium pak vede nepochybně ke zvyšování pravděpodobnosti dopadení, usvědčení pachatele a rychlého trestního postihu. Ve svých metodách vychází z kriminologických poznatků, avšak plní odlišné úkoly. **Zkoumá a snaží se vysvětlit příčiny zločinnosti a zobecnit informace** z oficiálních kriminálních statistik nebo výzkumů. Nejdůležitějším zdrojem informací jsou pro ni ovšem poznatky zjištěné při vyšetřování trestných činů.³⁵

3.2 Osobnost pachatele trestných činů

Kriminologie pod **pojmem pachatel** zařazuje jak osoby, které se dopustili TČ a které orgány činné v trestním řízení trestně stíhají, tak i ty které nestíhají, tedy osobami trestně nezodpovědnými, osoby, které si svůj trest již odpykali a i tzv. potenciálními pachateli TČ. V jejím zorném poli jsou jedinci, kteří se vyznačují tzv. sociálně patologickým chováním, jako např. prostitutky, narkomani, neonacisti a jejich sympatizanti, chorobní hráči apod.

Kriminologické poznatky o pachateli jsou pak využívány kriminalistikou, soudní psychiatrií, psychopatologií a trestním právem. Základní charakteristikou kriminologie je osobnost pachatele TČ. Kriminologie vychází z psychologických definic osobnosti, které osobnost považují za organizovaný, dynamický a

³⁵ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 19-20.

jedinečný celek psychofyzických dispozic, které se navenek projevují určitým chováním a jednáním jedince.³⁶

3.2.1 Typologie pachatelů

Kriminologie se snaží o zobecnění poznatků o osobách pachatelů TČ vycházející ze zkoumání kriminality a téměř vždy je tento postup doprovázen **snahou pachatele klasifikovat podle určitých znaků**, které se u nich vyskytují častěji než u běžné populace. Tyto snahy navazují na třídící mechanismy, které se využívají po staletí v lékařství a filozofii.

Typologií je věda, která umožňuje třídění soustav, objektů nebo jevů pomocí typů. V kriminologii se užívá k třídění pachatelů TČ podle určitých kritérií, znaků či souboru znaků do skupin pro něž je charakteristický určitý typ nebo model.

Typ ve vztahu k osobnostem lidí se pak definuje jako určitý komplex vlastností, rysů či jiných znaků osobnosti, které sice nepostihují celou osobnost jedince, ale jsou společné většímu počtu osob. Z těchto znaků je poté vytvořena dílčí skupina v rámci konkrétní typologie. Na základě výzkumů bylo zjištěno, že tzv. čisté typy neexistují, vždy se jedná pouze o přiblížení se k určitému, pro potřeby dalšího třídění vymezenému modelu.

Typologie pachatelů vycházející z **psychologických aspektů osobnosti** závisí na úrovni zpracování poznatků psychologie osobnosti, klinické psychologie, psychopatologie, obecné psychologie a psychiatrie. Osobnost je v těchto modelech charakterizována prostřednictvím jednotlivých **složek osobnosti**, které vytvářejí její strukturu. Těmito složkami jsou charakter, temperament, volní vlastnosti, motivace, postoje, zájmy, psychické zvláštnosti a faktory tzv. druhého řádu, za které je považována např. extroverze a introverze. Popisu osobnosti pachatele dále tvoří informace o úrovni jeho adaptace na vnější prostředí, jeho schopnost přizpůsobit se měnícím se podmínkám a změnám prostředí. Případy, kdy se nedaří dosáhnout potřeb individua s podmínkami prostředí, se nazývají pojmem maladaptace.

³⁶ BLATNÍKOVÁ, Š.; FARIDOVÁ, P.; ZEMAN, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatele*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2015. 221 s. ISBN 978-80-7338-153-0. s. 109-123.

Typologie vycházející ze **sociologické charakteristiky** osobnosti pachatele zkoumá především sociálního prostředí pachatele a jeho sociálního učení, hodnotových orientací pachatele a jeho sociálního začlenění.³⁷

3.3 Viktimologie

Viktimologie, z latinského slova *victima*, česky oběť, **je vědní obor.**

Předmětem viktimologie je následujících 6 jevů:

- **osoba oběti** (její biologické, psychologické a sociální vlastnosti),
- **vztahy mezi obětí a pachatelem,**
- **proces viktimizace**, zejména role oběti v něm,
- **role oběti v procesu odhalování, vyšetřování a soudního projednávání věci,**
- **pomoc oběti, způsoby jejího odškodnění a rehabilitace,**
- **ochrana občanů před viktimizací (prevence)**³⁸

3.3.1 Viktimnost, viktimizace, újma způsobená obětí

Viktimnost je disponovanost jednotlivce nebo skupiny osob stát se obětí TČ. V zahraniční literatuře se mluví o náchylnosti k viktimizaci.

Výzkumy byla prokázána **souvislost mezi viktimizací a určitými biosociálními a psychickými charakteristikami oběti:**

- **věk oběti** – mladí jedinci se stávají oběťmi především násilné kriminality častěji než příslušníci střední a starší generace. Je to dáno především jejich celkově neopatrným až nebezpečným způsobem života.
- **profese oběti** – samotná profese s sebou nese určitý kriminogenní potenciál (práce s penězi, v nočních hodinách, v místech vázaných na konzumaci alkoholu; taxikáři, policisté, průvodčí apod.)
- **sociální charakteristika oběti** – příslušnost k určité rizikové skupině sebou nese vyšší míru viktimnosti (např. příslušníci etnických či náboženských menšin, homosexuálové, drogově závislí, prostitutky, gambleři, členové gangů apod.)

³⁷ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 40-42.

³⁸ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 216. ISBN 978-80-247-2982-4. s. 148-163.

- **některé psychické vlastnosti** – zvýšená agresivita, lehkomyšlnost, dobrodružnost, nekritická důvěřivost
- **somatické a psychické hendikepy oběti**, kterými se odlišuje od společnosti a přitahuje tak na sebe pozornost (např. mentální retardace apod.)³⁹

3.3.2 Viktimizace

Viktimizace je proces, ve kterém se potenciální oběť stává obětí skutečnou. Hlavní roli v tomto procesu sehrává samozřejmě pachatel. **Viktimologie se zabývá zejména třemi základními problémy viktimizace: chováním oběti, vztahem oběti s pachatelem a mírou viktimizace.** Spíše výjimečné jsou případy, kdy oběť nijak neovlivní proces viktimizace. Oběť svým chováním před, v průběhu a po činu zpravidla ovlivňuje jak iniciaci činu, tak jeho průběh a následně také možnost odhalení a usvědčení pachatele. Do jisté míry může oběť ovlivnit i intenzitu újmy, která jí činem vznikne. Některé třeba i nevýznamné provokující podněty se mohou v souvislosti a po překročení kritické meze vyústit do zkratové reakce. Některé oběti se o svoji viktimizaci zaslouží vlastním nezákonným jednáním a jsou pak snadným terčem vydírání nebo vyřizování účtů. Velká část obětí přispěje svojí neopatrností a podceňováním nebezpečí k jednání pachatele. Velmi často však oběť nezavdá pachateli žádný důvod a nemá na vznik útoku žádný vliv, ale přesto se stane terčem obvinění pachatelem při snaze o snížení trestu. Toto osočování pak oběť sekundárně traumatizuje a způsobuje jí sekundární újmu.⁴⁰

Poměrně často **existuje mezi obětí a pachatelem předchozí vztah**, který ovlivňuje viktimizaci. Významné jsou vztahy jak objektivní, tak subjektivní. Obsah tohoto vztahu někdy dokonce motivem TČ. Obecně lze říci, že tyto vztahy sehrávají významné roli právě u násilné a mravnostní kriminality.⁴¹

Kvantitativní údaje o počtu obětí pak umožňuje sledovat vývoj a dynamiku jevu v historickém vývoji a mezinárodním srovnání. Absolutní četnosti výskytu podobně jako u počtu spáchaných TČ nemají dostatečně vypovídající hodnotu. Společenský dopad kriminality lépe vyjadřuje relativní četnosti

³⁹ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 55.

⁴⁰ TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 216. ISBN 978-80-247-2982-4 s. 153-158.

⁴¹ Znásilnění blatk feri – s. 139-147.

viktimizace. **Index viktimizace** představuje procentní podíl obětí vzhledem k určitému počtu obyvatel žijících ve vymezeném území za určité časové období. Při výkladu dat je třeba mít na paměti, že některé osoby se mohou stát obětí opakovaně nebo, že oběťmi některých TČ se mohou stát pouze některé skupiny lidí atp.⁴²

3.3.3 Újma způsobená oběti

Újmu způsobenou oběti lze třídit z několika hledisek. Podle předmětové povahy jde o újmu: na životě, na zdraví, na majetku, na psychice, na cti, na sociálním postavení nebo jiných nemateriálních statcích. Psychická újma se pak projevuje úzkostí, bázni, nedůvěrou k lidem, pocitem bezmoci, sebelítostí, sebeobviňováním atp. Určení majetkové škody není většinou obtížné, vyčíslení jiné škody je složitější a často je psychická újma pro oběť horší než újma na majetku nebo na zdraví. Typické je to právě pro sexuální delikty, které jsou často provázeny celoživotními následky v psychice, pohlavním životě i sociálním statusu oběti.

Z časového hlediska některé újmy nastávají okamžitě po spáchání TČ, jiné se mohou ale projevit až po nějaké době. Trvání újmy může být krátkodobé, ale i dlouhodobé někdy i doživotní.

Z hlediska napravitelnosti újmy lze celkem snadno odstranit škodu majetkovou, jiné druhy škod však jsou často nenapravitelné a nezvratné, a mohou se časem i zhoršovat.

Z hlediska bezprostřednosti dělíme újmu na **újmu primární**, která má přímou souvislost s konkrétním TČ, a **sekundární**, která vzniká v návaznosti na již skončený TČ. Procesy, které tyto újmy způsobují, označujeme jako primární a sekundární viktimizaci.⁴³

3.3.4 Dělení obětí sexuálně násilné kriminality

Oběti sexuálně násilné kriminality lze dělit do různých skupin, které se vyznačují typickými znaky. To je především významné pro prevenci viktimizace. Následně může být osvěta cíleně zaměřená na jednotlivé potenciaální oběti a tím dochází k vyšší efektivitě prevence. V odborné literatuře se velmi často používá dělení obětí **podle Fattaha**, kde je rozlišujícím faktorem interakce s pachatelem. I

⁴² SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 63-66.

⁴³ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 56.

když se jedná o obecné dělení dá se velmi vhodně použít i pro násilné sexuální TČ. V tomto ohledu **dělíme oběti na** zúčastňující se, nezúčastňující se, provokující, latentní a na nepravou oběť. **Zúčastňující se oběť** má pozitivní postoj k činu, může jej ulehčovat nebo umožňovat. V tomto případě bývá TČ vyústěním hádky nebo jiného konfliktu oběti a pachatele. **Nezúčastňující se oběť** má negativní postoj k činu, obvykle je v tomto případě užito násilí, které je prostředkem ke spáchání TČ, popřípadě se může jednat i o útoky na neznámou oběť. Dalším typem je **provokující oběť**, která je původcem konfliktu. V tomto případě jde typicky o situace, kdy dlouhodobě týraná oběť zavraždí svého tyrana nebo případ excesu nutné obrany. Za latentní oběti se považují oběti nezjištěných TČ nebo neznámé oběti ze zjištěných TČ. Zde např. typicky domácí násilí. **Nepravá oběť**, pak není obětí vzhledem k omylu nebo shodě okolností.

Mendelsohn dělí oběti vzhledem k jejich roli v procesu viktimizace. V tomto případě jsou rozděleny pak na úplně nevinou oběť, oběť s menším podílem viny než pachatel, oběť stejně vina jako pachatel, oběť více vina než pachatel, oběť podstatně více vina než pachatel nebo také výlučně vina, simulující nebo též imaginární oběť. Za **úplně nevinou oběť** je považována oběť nezúčastněná dle Fattaha, která se o čin nezapříčinila ani lehkomyšlným jednáním. **Oběť s menším podílem viny, než pachatel** se obětí stala důsledku své neopatrnosti nebo důvěřivosti, v tomto případě se může jednat i o intoxikovanou oběť nebo procházka setmělou ulicí. **Oběť stejně vina jako pachatel**, v tomto případě se bude jednat o oboustranné konflikty. **Oběť více vina než pachatel**, tyto případy nastávají v případě, že oběť zabije svého dlouhodobého tyrana, tedy jde o provokující oběť dle Fattaha. **Obětí podstatně více vinou, než pachatel** je oběť v případě nutné obrany. **Simulující obětí** je oběť v případě křivého obvinění.

Pro přehlednost zde zmíníme ještě jedno dělení, a to **dělení dle TČ**, který byl na oběti spáchán. V tomto případě se jedná o **oběti dokonáných úmyslných usmrcení, oběti nedokonáných úmyslných usmrcení a TČ proti zdraví, oběti násilných sexuální TČ, oběti majetkově motivovaných TČ a objekty dalších násilných TČ**.⁴⁴

⁴⁴ STAŇKOVÁ, L.; ŠČERBA, F.; VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014, 264. ISBN 978-80-7502-069-7. s.186-190.

3.3.5 Význam viktimologie pro prevenci kriminality

Viktimologie se významně uplatňuje i v prevenci. Zobecněné poznatky z předchozích případů slouží jako návod, jak se vyhnout viktimizaci. Rady, jak se vyhnout kriminogenním situacím se pak snaží různé organizace šířit mezi občany formou osvěty. Obtížnější je však vypracování návodů, jak se chovat při útoku pachatele. Nelze poskytnout jednoduché a obecně platné návody, protože konkrétní situace jsou velmi složité a variabilní a také pachatelé jsou různorodí.⁴⁵

⁴⁵ SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6. s. 69-71.

4 Kriminalistická charakteristika trestného činu znásilnění

V předchozích kapitolách jsme si představili různé pohledy na TČ znásilnění. Tak abychom mohli v této kapitole pokračovat pohledem vědy, která je obsažená v názvu v této práci. Pohled trestněprávní, sociologický, psychologický a následně kriminologický, byl třeba ke komplexnímu zhodnocení TČ z pohledu kriminalistického.

Jak již víme každý TČ je složitým sociálním jevem, jehož hlavní vlastnosti jsou zkoumány z hlediska každé výše zmíněné specifické vědy. **Pro kriminalistiku jsou však relevantní pouze ty znaky TČ, které ve svém souhrnu tvoří kriminalistickou charakteristiku daného TČ.** Co je tedy smyslem jednotlivých kriminalistických metod? A co si lze pod pojmem kriminalistika představit?

Většina relevantních zdrojů charakterizuje kriminalistiku dle jejího specifického předmětu, který je tvořen jednotlivými okruhy zákonitostí objektivního světa, a to *„zákonitostí vzniku trvání a zániku kriminalisticky relevantních informací, zákonitostmi vyhledávání, fixace a shromažďování kriminalisticky relevantních informací. Dále tento předmět tvoří zákonitosti vydělování kriminalisticky relevantních informací z jejich hmotného nositele nebo specifického prostředí, zákonitosti vzniku a řešení kriminalistických situací, a nakonec zákonitosti analýzy, interpretace, hodnocení a využívání kriminalisticky relevantních informací v zájmu rychlého, úplného a objektivního odhalování, vyšetřování a prevence trestních činů.“*⁴⁶

Kriminalistická věda je obecně literaturou členěna na tři části, a to na **obecně teoretické kriminalistické otázky, otázky vědy a praxe, na metody procesu poznání TČ a jiných kriminalisticky relevantních událostí, a na metodiku procesu poznání jednotlivých druhů TČ.**⁴⁷

⁴⁶ KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7. s. 11.

⁴⁷ STRAUS, J.; PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 417 s. ISBN 978-80-7380-666-8. s. 13.

Z první části kriminalistické vědy, tedy obecných teoretických otázek, nás s ohledem na rozsah práce bude zajímat předmět a systém kriminalistické vědy a dějiny kriminalistiky.

Druhá část, i když nebude součástí této kapitoly nebude opomenuta, a následně se k ní vrátíme v poslední části této práce.

Z třetí části, metodika procesu poznání, nás bude zajímat především kriminalistická charakteristika TČ znásilnění, tedy hlavně kriminalistická situace, způsob páčání atp. dále později v této kapitole.

Vzhledem k tomu, že se odborná veřejnost dělí na příznivce různého dělení, pro přehlednost zde proto uvedeme ještě jedno dělení, a to na část technika zločinů, kriminální technika, kriminální taktika a organizace boje proti zločinnosti.⁴⁸

4.1 Jednotlivé prvky kriminalistické charakteristiky

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly předmětem kriminalistiky je **zkoumání zákonitostí, které provázejí průběh páčání TČ**. Pro komplexní pohled je třeba zkoumat tyto zákonitosti nejen v průběhu odhalování a vyšetřování TČ, ale též je třeba k nim přihlédnout v oblasti prevence trestné činnosti. **Na základě těchto zákonitostí jsou pak vypracovávány příslušné metody užívané v praktické kriminalistické činnosti**. Kriminalistika se zaměřuje tedy jen na ty „*vlastnosti, které ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu*“⁴⁹.

Tuto nastíněnou charakteristiku lze rozlišovat v několika úrovních, a to na **nejobecnější úroveň**, kterou lze vztáhnout na veškerou trestnou činnost, **druhou úroveň** vztahující se k jednotlivým skupinám TČ (pro naše potřeby k TČ násilným a sexuální TČ), a **poslední úroveň**, která se vztahuje k individuálním skutkovým podstatám TČ. U každého jednotlivého TČ je nutné zohlednit všechny tyto úrovně. Současné době se ustálila jak v literatuře, tak v kriminalistické teorii tato skladba, která je tvořena jednotlivými komponenty, které se shrnují do těchto

⁴⁸ VAVERA, František. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 244 s. ISBN 978-80-7380-450-3. s. 18.

⁴⁹ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 582 s. ISBN 80-7179 -878-9. s. 31

částí: způsob páchaní TČ, kriminální situace, osobnostní rysy pachatele TČ, osobnostní rysy oběti TČ a motiv.⁵⁰

4.1.1 Způsob páchaní trestného činu

Způsob páchaní TČ je jedinečný pro každý TČ, **protože každý TČ je specifický procesem tvorby stop, z čehož vyplývá i rozpoznání TČ.** Způsob páchaní TČ bývá definován jako „vzájemně spjatý systém úkonů jednání pachatele a způsobů, jakými pachatel volí nebo používá objektivní podmínky a prostředky při přípravě, páchaní a utajování trestného činu“⁵¹ Ve stopách každého TČ se odráží vlastnosti pachatele, činnost specifická pro každý TČ i různost užití věcí ke spáchání TČ, a v neposlední řadě i jedinečnost každého páchaného TČ. Samozřejmě způsob páchaní TČ ovlivňují i vlastnosti a činnost oběti TČ, a v neposlední řadě i osoba pachatele.

4.1.2 Kriminální situace

Kriminální situace „představuje souhrn vnějšího prostředí a podmínek za nichž byl spáchán TČ.“⁵² „Jde o situaci, za které byl spáchán TČ.“⁵³ Její význam je spatřován hlavně v tom, že ovlivňuje průběh TČ a proces vzniku stop. Prvním a základním bodem kriminální situace je vnější prostředí, které má velmi významný podíl na vytváření a samozřejmě i na zániku kriminalisticky relevantních situací. Zpravidla se bude jednat o fyzické, chemické a biologické vlastnosti místa činu a též předmětů, na kterých mohou být zanechány stopy. To vše samozřejmě ovlivňují topografické a demografické podmínky, čas páchaní TČ a klimatologické podmínky. Samozřejmě těmito vlivy je místo činu je ovlivněno více pokud se nachází v exteriéru. Nelze však opomenout situaci, kdy pachatel úmyslně zakrytí TČ změni podmínky prostředí interiéru např. změnou teploty.⁵⁴

⁵⁰ STRAUS, J.; PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 417 s. ISBN 978-80-7380-666-8. s. 48-50.

⁵¹ <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf> s.23.

⁵² <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf> s. 23.

⁵³ KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7. s. 51.

⁵⁴ STRAUS, J.; PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 417 s. ISBN 978-80-7380-666-8. s. 51-53.

4.1.3 Osobnostní rysy pachatele trestného činu

Pod tento pojem lze zařadit **tři hlavní skupiny vlastností pachatelů, které představují vlastnosti pachatelů určitých kategorií TČ, dále vlastnosti ovlivňující vznik kriminalisticky relevantních informací a vlastnosti, které ovlivňují průběh objasňování jednotlivých TČ.** Odborná literatura na základě studia statistických informací o jednotlivých druzích TČ, popřípadě skupin podobných TČ spáchaných různými pachateli, vytvořila různé typologie pachatelů podle dominujících i vzájemně podmíněných osobnostních vlastností.⁵⁵

V každé stopě TČ vytvořené pachatelem lze nalézt odraz jeho vlastností, které ovlivnili vznik kriminalisticky relevantních informací. Do této skupiny lze zařadit „*projevy povrchu těla pachatele*“, „*vnitřní složení organismu pachatele*“, „*pohybové aktivity pachatele*“. Dalšími vlastnostmi, které nelze opomenout při kriminalistické charakteristice jsou např. způsob mluvy, mimika atd. Tyto poznatky většinou bývají získávány ze svědeckých výpovědí fyzických osob. Je samozřejmě nepochybné, že charakter pachatele, tedy např. rozumová způsobilost, přístup k obětem či případným svědkům značně ovlivňuje vyšetřování daného TČ.⁵⁶

4.1.4 Osobnostní rysy oběti trestného činu

Jak již bylo zmíněno předchozí kapitole oběť je nositelem nejen materiálních stop, ale i těch paměťových, které mohou být velmi často jediným důkazem pro usvědčení pachatele. Samozřejmě i oběť může být původcem kriminalistických stop, pokud zanechá na místě činu nebo na pachateli, popřípadě na jiných předmětech např. biologické stopy. Na tomto místě však nelze opomenout, že oběť je při své výpovědi ovlivněna nejen svými osobnostními vlastnostmi, a to v přístupu k danému TČ, ale i ve způsobu vnímání. Psychický stres může značně skreslit skutečné okolnosti TČ.

4.1.5 Motiv trestného činu

Motiv TČ je jedním z nejvýznamnějších znaků kriminalistické charakteristiky TČ. Některé TČ mají velmi často stejný majetkový motiv. Jiné TČ

⁵⁵ KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7. s. 42.

⁵⁶ STRAUS, J.; PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 417 s. ISBN 978-80-7380-666-8. s. 53-54.

mohou být provázeny značně různorodým motivem. Konkrétní motiv můžeme v celé řadě případů vyvodit z kriminalistických stop po zhodnocení jejich vypovídající hodnoty. V případě TČ znásilnění můžeme nalézt nejen sexuální motiv, který vyplývá již ze samotné skutkové podstaty, ale velmi často se objevuje také finanční, emoční motiv, popřípadě se může jednat i o zvláštní případ projevu žárlivosti.⁵⁷

4.2 Význam kriminalistické charakteristiky trestného činu

Hlavním významem kriminalistické charakteristiky je omezení zkoumání pouze na prvky TČ, které ovlivňují vytváření kriminalistických stop. Z jednotlivých charakteristik typových TČ lze následně vytvořit model pro konkrétní případ a vybrat vhodnou metodiku. Jak již bylo zmíněno výše nelze však pod obecnou charakteristiku podřadit všechny stejné typové TČ, vždy je třeba mít na paměti i doprovodné znaky, které mohou významně zvýšit pravděpodobnost nalezení pachatele. Vytváření kriminalistických charakteristik TČ pomáhá nejen při vytváření vyšetřovacích verzí a příslušné metodiky, ale pomáhá rozšiřovat a zpřesňovat některé typy evidenčních systémů, např. AFIS nebo VICAP.

⁵⁷ SVOBODA, Ivo a kol. *Kriminalistika*. Ostrava: KEY Publishing, 2016. 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. s. 43.

5 Metodika vyšetřování z pohledu historie

Pro přehlednost této kapitoly je úvod věnován pohledu a způsobům vyšetřování TČ znásilnění v průběhu moderních dějin lidstva.

Historický náhled začneme již v době předkřesťanské, tedy v období před vznikem institutu manželství, tak jak jej pojímá Bible. V této době si muž velmi často hledal vhodnou manželku tak, že ji unesl a následně znásilnil. Toto potvrzuje i původ anglického slova rape, jehož původ lze hledat v latinském slově rapere, které lze přeložit jako ukrást nebo unést. Tímto způsobem se muž vyhnul náležitým námluvám.

Nekřesťanské kultury, jako např. Asýrie, však někdy volili jako způsob trestu odplatu ve formě povolení otci oběti tzv. odplatné znásilnění.

S nástupem křesťanství a s konstituováním institutu manželství se tento pohled částečně změnil. Nejednalo se však o způsob ochrany ženy, ale o vhodné zajištění dědických nároků. Žena, se tedy stala, jakým si prostředkem slučování nebo možnosti nárůstu moci (např. posun do vyšší společenské třídy). V pramenech je velmi často používáno sousloví cena nevěsty, kdy nejvyšší cenu měla panna, dále ji ovlivňovala sociální pozice jejího otce nebo stupeň užitého násilí. Z výše řečeného vyplývá, že vysoké tresty v tomto případě nebyly ukládány za znásilnění, ale za poškozeného cenného majetku, tedy za snížení jeho ceny na trhu. Trestem bývala obvykle povinnost vzít si ženu za manželku, některá náboženství zakazovala i rozluku takto vzniklých manželství. Pokud byl pachatelem ženatý muž, vzhledem k zákazu bigamie mohl skončit i na popravišti. Z toho lze vyvodit, že pachatelem mohl být vždy pouze muž a jeho chování bylo možné konvalidovat sňatkem. V tomto období je ještě nutné zmínit, že starý zákon považuje dále znásilnění za urážku na cti rodiny, kde rozlišuje mezi zasnoubenou a nezasnoubenou dívkou, kdy při ohrožení pověsti zasnoubené dívky hrozil pachateli nejvyšší trest a v případě nezasnoubené dívky mu pak za jistý poplatek patřila do konce života. Velmi zvláštní je pak náhled na to, že v určitých případech byla žena považována za spolupachatelku v závislosti na tom, zda k znásilnění došlo ve městě nebo ve vesnici.

V následujících století až do počátku 16. se měnila v podstatě jen výše pokuty. Vzhledem k rozvoji feudalismu však došlo ke zpřísnění trestů za znásilnění ženy z vyšších tříd, kdy pachatel z nižší třídy mohl očekávat trest smrti.

Se vzrůstající mocí křesťanské církve a vládců nemohli tento TČ spáchat biskupové a ani král. Kněz se mohl očistit od takového obvinění, pokud přísahal v kněžském oděvu před oltářem, že takové obvinění je nepravdivé. Stále však přetrvával zvyk únosu a soulože s dědičkou.

Na území našeho státu v době Přemyslovců byl TČ znásilnění právně chápán jako čin ohrožující, jak čest oběti, tak její důstojnost, a samozřejmě i zdraví a s postupem času začal být stíhán ex offo. Skutkovou podstatu tohoto TČ upravuje každá významnější právní kniha tohoto období např. Kniha Rožmberská nebo později i Koldín. Vzhledem k tomu, že obětí mohla být pouze žena, která musela křičet a volat o pomoc, což následně musela i prokázat, protože důkazní břemeno bylo na její straně, objasnění těchto TČ velmi stěžovalo. Bohužel platila domněnka, že pokud se žena aktivně nebránila a nevolala o pomoc, s činem souhlasila. Jako typický důkazní prostředek je uváděno roztrhané oblečení a stopy krve na těle. Až v případě, že dostatečně prokázala, že jí bylo ublíženo dostala povolení podat žalobu proti pachateli. Jak bylo v této době obvyklé hrozili mu nejhorší mrzačící tresty. Tresty za tento TČ se nezměnili ani za účinnosti Tereziány.

S vývojem společnosti bylo postupně od mrzačících trestů upouštěno, a tyto byly postupně nahrazeny např. nucenými pracemi, které však mohly být doplněni karabáčem.

S nástupem Františka II. a vydáním zákoníku o zločinech a těžkých policejních přestupcích se trest změnil na trest odnětí svobody se sazbou od 5 do 9 let. Pokud však došlo k újmě na zdraví u oběti, mohla být sazba zvýšena, a to až na 12 let.⁵⁸

Počátky kriminalistiky v její institucionalizované podobě lze hledat v průběhu 18. století, avšak některé z jejích metod byly užívány již dříve. Jak bylo uvedeno výše u TČ znásilnění je bohužel s ohledem na vytváření metodik situace složitější vzhledem velmi dlouhému období, kdy tento čin nebyl považován za trestný.

Z tohoto úhlu pohledu však můžeme být více než rádi, že žijeme ve střední Evropě, protože v některých kulturách bychom o tomto TČ ani nemluvili ani bychom ho nevyšetřovali. V těchto kulturách, které nepřekročili hranice

⁵⁸ SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KEY Publishing, 2014. 448 s. ISBN 978-80-7418-213-6. s. 1-145

středověku se na násilné činy v sexuální oblasti vykonávané na ženách nahlíží, tak že jsou běžnou součástí kultury.

5.1 Vývoj metodiky vyšetřování do roku 1918

Počátky zločinnosti lze spojit již se vznikem společnosti. Po celou dobu je snahou lidstva proti zločinům bojovat, vytvářet nástroje a prostředky zjednodušující odhalování a vyšetřování jednotlivých TČ. Prapůvodně se každé nežádoucí chování řešilo nejrůznějšími tresty, postupem doby se vytvořila i nepsaná později psaná pravidla charakteristická pro každou společnost a pro každé období. Kriminalistika jako odvětví se však začíná vytvářet na základě dříve psaných pravidel až na přelomu 18. až 19. století.

Prvním a velmi významným důkazním prostředkem byla výpověď svědka, popřípadě obviněného, která se samozřejmě již svázaná pravidly používá dodnes. Další metody vyšetřování, i když pravděpodobně některé z nich již dříve používané, nalézají své další uplatnění a vývoj s rozvojem empirických poznatků, které získávají justiční a policejní orgány při své činnosti. V době svého vzniku nebyla kriminalistika považována za vědeckou disciplínu, ale spíše za jakýsi manuál příslušného soudce či policisty.

Počátky vývoje některých metod vyšetřování, které se následně staly součástí kriminalistiky, lze nalézt již v počátcích lidské civilizace. Jak již bylo zmíněno výše, způsob a metody potírání kriminality jsou pro první období vždy charakteristickým znakem dané kultury, etnické skupiny nebo národa, a dodnes vypovídají i o jejich vyspělosti. S rozvojem společnosti dochází i k rozvoji protispolečenského jednání, které bylo nutné postihovat. S každým novým zločinem je pak pochopitelně spojována snaha vyvinout různé způsoby a metody odhalování viníků těchto skutků.

Pro středověké trestní řízení je charakteristická nespolehlivost procesních prostředků i důkazů. Příkladem lze zmínit stále přetrvávající boží soudy vytvořené církví. K odsouzení pak mohlo pouze tehdy, pokud se pachatel přiznal, a to buď dobrovolně nebo na základě božího soudu, popřípadě mučení, nebo na základě výpovědi dvou svědků. Z výše uvedeného jako by vyplývalo, že s vývojem společnosti se vyvíjí právo a boj se zločinností, avšak právě tato oblast zůstala i v renesanci oproti jiným vědám pozadu. Ohledně mučení je třeba zmínit, že je chápáno, jako čistě procesní prostředek. V době své největší slávy např. v době

čarodějnických procesů se jednalo o velmi rafinovaně propracovaný systém za využití mučících nástrojů, z nichž asi nejbrutálnější bylo vpletení do kola. Z dnešního pohledu jde o velmi nespolehlivý prostředek, jak již víme. Tento způsob odhalování pachatele a dokazování jeho viny postupně vymizel, avšak v Rakousko-Uhersku byl zrušen až v roce 1776. V současné době zakazuje mučení, například Všeobecná deklarace lidských práv, ale i Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

S vývojem způsobů odhalování pachatelů souvisí nezbytně i problematika recidivity, která začala být postupně považována za přitěžující prvek při výměře výše trestu. V době, kdy ještě neexistovala plošná evidence pachatelů TČ přístupná na celém území státního útvaru, popřípadě v jiném, bylo zvoleno velmi jednoduché řešení, a to poznamenání těla zločince nesmazatelným způsobem pro věčné časy. Tento způsob se používal již ve starověku a k jeho zákazu došlo na českém území až v roce 1905, kdy jeho funkci převzali postupně rejstříky a nejrůznější kartotéky, které však, oproti předchozím metodám, byly značně nespolehlivé, protože pro zločince bylo velmi jednoduché měnit svá jména a podobu.

Ke zvýšení spolehlivosti došlo až s rozšířením fotografie, po jejím objevu v roce 1838, kdy tyto rejstříky nabyly na své váze a byl rozpoznán i jejich význam pro identifikaci osob a kriminalistiku vůbec. Fotografická dokumentace se stala jednou z nejdůležitějších forem fixace materiálních znaků, zkoumaných situací, průběhů jejich jednotlivých fází i výsledků nejrůznějších procesů, zároveň i jednotlivých objektů nebo jejich částí.

Důležité pro orientaci bezpečnostních orgánů a složek bylo především zavedení legitimační dokumentace a cestovních pasů. Do doby vynálezu fotografie byly značně limitovány. Proto také francouzská diplomacie vytvořila tajné policejní písmo, které bylo využito poprvé francouzskými agenty. Využívalo určitých barev, linií, ornamentů, znaků a ozdob. Upozorňovaly také na osoby podezřelé či zároveň nebezpečné. Tyto seznamy zaznamenaly další vylepšení s vynálezem knihtisku.

Jak již bylo řečeno výše počátek kriminalistiky je spojován s počátkem 19. století, tak jako vznik řady jiných vědeckých disciplín. Toto století přineslo řadu nových metod a způsobů, jak se účinně bránit proti zločinnosti. Právě

přírodní vědy se staly významným zdrojem, ze kterého mohla moderní kriminalistika čerpat.

S 19. století lze spojit i počátky a rozvoj **soudní fotografie, balistiky, trasologie, toxikologie nebo písmoznalecké identifikace**. Na počátku určitého systematictějšího bádání byl britský prozaik, básník, dramatik, právník a velký zastánce boje se zločinem **Angličan Henry Fielding**. Jako právník dokázal vnést do systému anglické justice nový řád. Henry Fielding sestavil **první detektivní sbor v boji proti zločinu a bezpráví**. Velmi důležitým počinem bylo **založení prvního detektivního sboru světa tzv. Bow Street Runners**. Později prosadil též celkovou péči o veřejný pořádek, pěší patroly a jízdní hlídky. Další významnou osobou byl i jeho bratr John, kterému je připisována zásluha na faktickém zřízení první známé **kartotéky zločinců**. Z hlediska historie je chápán jako první **policista, který si uvědomoval velký význam preventivního boje proti zločinnosti** především mladistvých delikventů.

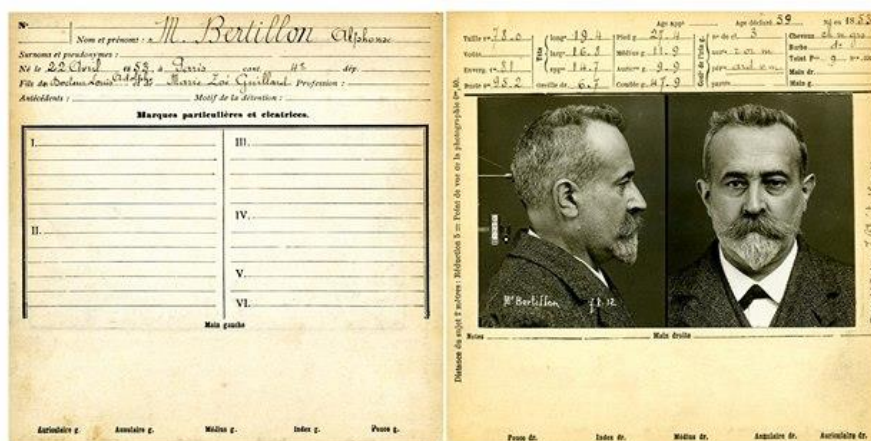
Důležitým mezníkem v dějinách kriminalistiky bylo **založení Sureté ve Francii v roce 1812 Eugen Francois Vidocqem, který je považován za jeden z prvních moderních policejních sborů** na světě. Protože znal velmi dobře celé podsvětí, vytvořil **z bývalých trestanců policejní sbor**, ten se nejen orientoval mezi zločinci, ale znal způsoby a jednotlivé metody jejich práce. Metody používané tímto sborem byly na svoji dobu velmi progresivní a svojí povahou se blížily dnešním metodám operativně pátrací činnosti. **Ve Francii vznikla i první metoda znovupoznání osob podle vnějších znaků zafixovaných do paměti**. Příslušníci Sureté pravidelně navštěvovali věznice a snažili si zapamatovat jednotlivé zločince, proto, aby je pak poznali na svobodě. Zprvu byl tento proces označován jako daguerrotypie a šlo o první využití fotografie. **Daguerrotypie** je připisována francouzskému výtvarníkovi a **vynálezci Louisu Daguerrovi**. Daguerrotypie však s sebou nesla celou řadu nevýhod, především cenu, náročnost, nemožnost kopírování a nebezpečí otravy rtuťovými parami.⁵⁹

V roce 1840 pařížská policie nechala daguerrotypovat obličejové fotografie všech zločinců, které lapila, a přikládala tyto portréty ke spisům.

Kolem roku 1882 zavedl v Paříži Alphonse Bertillon fotografování pachatelů podle jednotných technických zásad a dále zavedl pro

⁵⁹ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4. s.143-144

dokumentaci místa činu speciální metrickou fotografií. Bertillon podal návrh, aby fotografie usvědčených zločinců byly řazeny podle tělesných měr. Roku 1880 pak přišel s vlastní metodou měření těla lidského, která byla roku 1882 zavedena u policejního úřadu v Paříži. Antropometrie znamenala významný mezník v dalším vývoji kriminalistiky jako samostatné vědy. Bertillonovi se podařilo vlastním systémem měření tělesných rozměrů zločinců dát kriminální praxi do ruky prostředek k poznání zločinců zpětných k jejich identifikaci. Antropologie vychází z poznání, že člověku se po dvacátém roce nemění rozměry kostí a že není možné nalézt dva jedince s naprosto shodnými rozměry všech údů. Vydal také dílo pod názvem Popisování osob, které bylo téměř 40 let platné a následně upravené zavedením fotografie. Podle něj se provádí měření: těla: výšky, šíře rozpětí ramen, výšky těla v sedě, hlavy: délka hlavy, šířky, délky pravého ucha, šíře pravého ucha, údů: délka levé nohy, délka levého prostředníčku, délka levého malíčku, délka levého předloktí. K základnímu seznamu byl připojen i seznam s tzv. zvláštními tělesnými znaky. Seznam obsahoval barvu a tvar očí, jizvy, hrby, tetování, šilhání apod.

Obrázek 1 - Bertillonáž – výukový list pro policii [5]

V podstatě dodnes je moderním prostředkem speciální dvojdielná fotografie, zavedená v Anglii roku 1890 (Spearmann) a ve Francii téhož roku (Bertillon).⁶⁰ Na ni navázala na počátku 20. století fotografie třídielná. Často docházelo k fotografování zločinců společně s předměty, které zcizili. Policejní album bylo vytvořeno i v Praze.

⁶⁰ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4. s. 74-79

V rámci českých zemí bylo systematické fotografování využíváno v bezpečnostní oblasti zejména četnictvem, což také dokládají Četnické Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů, které doporučovaly zpracovávat dvoudílné fotografie v kombinaci profilu z pravé strany a poprsí v přesném průčelí. Časté byla fotografie celé oblečené postavy včetně pokrývky hlavy. Fotografie o velikosti 9 x 12 cm opatřené na zadní straně popisem osoby zločince, jeho specializací, případně zvláštním znamením, číslem desky, rokem a místem zhotovení byly zasílány četnickému oddělení Poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze a četnickým stanicím v místě pobytu osoby. Uspořádaný systém fotografování aplikovala i policie.

První policejní antropologický kongres se konal v Berlíně zúčastnili se ho zástupci různých německých států, Rakouska-Uherska, Rumunska a Holandska. Cílem tohoto kongresu byla dohoda o zavedení výměny antropometrických karet zločinců, a tudíž i důslednější boj proti mezinárodnímu zločinu, což lze označit za pomyslný vrchol bertillonáže. Antropometrie byla na přelomu 19. a 20. století postupně nahrazována novější a spolehlivější vědeckou **metodou zvanou daktyloskopie**.

Daktyloskopie je charakterizována jako nauka o obrazcích papilárních linií vytvořených na vnitřní straně článků prstů, na dlaních a na prstech nohou a chodidel. Papilární linie na dlaních a chodidlech se tvoří na lidském těle již ve čtvrtém zárodečném měsíci lidského plodu v lůně matky, a tím je dán základ nezměnitelné kresby obrazců těchto papilárních linií. V nejrůznějších dílech, českých i zahraničních, se autoři zmiňují o tom, že poprvé na papilární linie upozornil **Jan Evangelista Purkyně**. Obdobně i dílo *Moderní pomůcky kriminalistiky* tvrdí, že Purkyněho **daktyloskopický systém byl první v Evropě**. **Francis Galton** tento systém následně dopracoval a doplnil a **Henry Faulds** ho uvedl v praxi. Toto potvrzuje i **dílo Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou**. Nepochybně se svojí prací zasadil o další pokrok zkoumání a klasifikaci papilárních linií.⁶¹

⁶¹ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4. s. 81-84

Obrázek 2 - Daktyloskopická stopa, otisk prstu s papilárními liniemi s ukázkou tzv. markanty [2]

Dle jiných zdrojů se **první myšlenka o daktyloskopii** zrodila díky siru **Williamu J. Herschelovi**. Herschel, úředník v Indii zhotovil pro úřední potřebu sbírku otisků prstů, ve které byly otisky palců a ukazováčku. Není zřejmé, zda by sám došel k myšlence, že lze využít obrazce papilárních linií na prstech právě k identifikaci člověka. Nelze mu však upřít, že zavedl praktické využití daktyloskopie, především k zabránění podvodů při vyplácení různých důchodů. Do praxe byla zavedena v šedesátých a sedmdesátých letech devatenáctého století.

Ve stejném období se o daktyloskopii zajímal i **Henry Faulds**. Faulds, který tehdy přednášel studentům medicíny o fyziologii, upozoroval při prohlídce prehistorického nádobí vtisky prstů, vzniklé tehdy, pokud byla hlína nádob ještě měkká. Ten následně došel k přesvědčení, že lze daktyloskopii využít k usvědčení pachatele pomocí stop na místě činu. Faulds doporučoval otiskování všech deseti prstů, na rozdíl od Herschela, který využíval pouze jeden a posléze dva prsty.

Další velkou osobností, která přispěla ke vzniku daktyloskopické vědecké metody, byl **Francis Galton**, který vydal knihu **Finger prints directory**, ve které popisuje svůj systém třídění a klasifikování otisků prstů. Na základě jeho práce, byla daktyloskopie uplatňována v praxi, nejprve v anglických věznicích, později i v polepšovnách. Na základě svého výzkumu zjistil Galton, že není rasového rozdílu v daktyloskopii.⁶² Díky němu začala daktyloskopii užívat anglická policie

⁶² STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4. s 85-88

vedle bertillonáže, používat tak vedle sebe paralelně dva identifikační systémy, které si do určité míry konkurovaly. Postupně byla daktyloskopie zavedena ve Vídni, v Budapešti, v Praze i v Drážďanech. Roku 1914 došlo k tomu, že jedna část zemí světa uznávala daktyloskopii a naproti tomu druhá část byla zastáncem zastaralé antropometrie.

Další metodou, která se vyvíjela ještě před vznikem kriminalistiky byla tzv. speciální soudně lékařská věda, k jejímu důležitému rozvoji a k její aplikaci v trestním procesu došlo v 16. století. K rozvoji vědecké kriminalistiky nepochybně přispěl i rozvoj písmonolectví ve Francii. Později, v 18. století, to byly hlavně základy soudní chemie. Následoval důležitý mezník ve formě již zmíněné antropometrie a samozřejmě došlo k rozvoji dalších metod jako například odontometrie, kranioetrie, rentgenografické antropometrie a identifikace osob podle tvarů očí nebo i žil na hřbetu ruky. Důležitá byla také činnost **Hanse Grosse**.⁶³

Předválečná československá kriminalistika se vyvíjela pod výrazným vlivem zahraničních autorů, především rakouských, německých a francouzských kriminalistů. Naši kriminalisté byli zahraničními poznatky inspirováni a rozvíjeli je pro potřebu domácí kriminalistické praxe. Československá kriminalistika si byla rovna se zahraniční a svůj vývoj zaměřila především na kriminalistickou techniku, na identifikaci osob a věcí. Za dob Rakousko - Uherska mělo v českých zemích rozhodující slovo, ohledně zavedení nových identifikačních nebo technických pomůcek, vídeňské policejní ústředí. Antropometrie byla u pražského policejního ředitelství zavedena v roce 1900. Od r. 1908 byla jako jediný oficiální identifikační prostředek zavedena daktyloskopie na celém území Rakousko - Uherska, a proto se vyhotovovaly pouze daktyloskopické karty. Ačkoliv v českých zemích byla daktyloskopie oficiálně zavedena teprve roku 1908, někteří pachatelé byli daktyloskopováni již od července 1891, a to na základě iniciativy mladého policejního úředníka Protivenského. **Světové kriminalistice dala naše země takové osobnosti, jako jsou například Ladislav Havlíček, Jan Evangelista Purkyně či František Protivenský.**

Časové ohraničení zrodu kriminalistiky lze odůvodnit tím, že rozvoj průmyslového kapitalismu vyvolal v poslední čtvrtině 19. století nadměrný růst

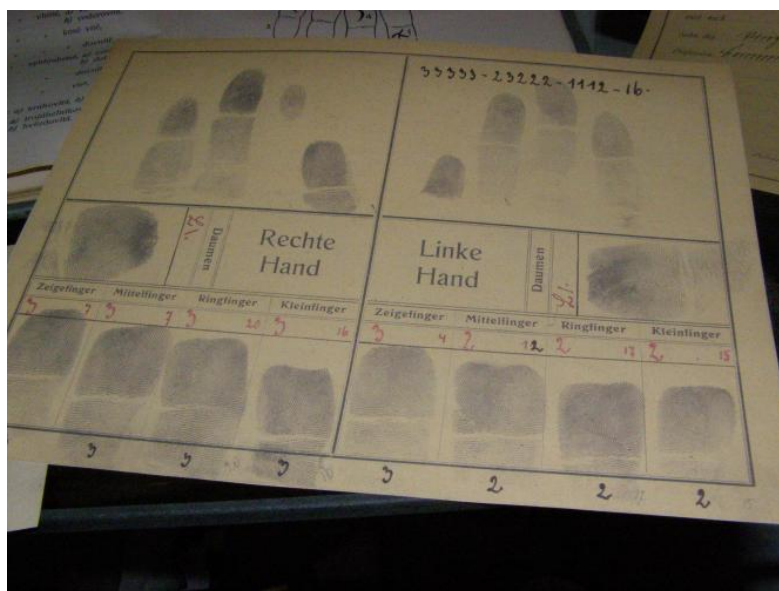
⁶³ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4.s. 89-97

zločinnosti. Tehdejší organizace vyšetřovacího i vyhledávacího procesu nebyly schopny bojovat úspěšně proti prudkému nárůstu TČ. Vyšetřovací způsoby této doby se ukázaly jako neúčinné. V této souvislosti bylo nutno vyzbrojit vyšetřovací orgány současnými vědeckými pomůckami a metodami k odhalování trestných činů a k usvědčení pachatelů.

5.2 Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1918 do roku 1939

V roce **1919** došlo na území ČSR k vytvoření **daktyloskopického oddělení** a roku 1919 došlo k přejmenování na Ústřední daktyloskopickou stanici s celostátní působností. V rámci činnosti této stanice bylo vytvořeno k roku 1922 zvláštní četnické oddělení, které se dále členilo a profilovalo podle svého zaměření na oddělení poštovní, železniční, mravnostní a další. Samozřejmě, že ruku v ruce se vznikem československého státu lze chápat i počátky československé kriminalistiky, která čerpala z vědomostí četníku a policistů Rakousko-Uherska. Důležitou osobností, co se týče i československé kriminalistiky, byl dozajista **Hans Gross**. V době své profesní činnosti spatřoval určitou nedostatečnost v celkové práci policie, a to konkrétně v tom, že policií užívané metody při pátrání po pachatelích TČ postrádaly vědecký základ a opíraly se čistě o subjektivní úvahy konkrétních úředníků činných v trestním procesu. Roku 1907 byla vytvořena daktyloskopická sbírka na okresním četnickém velitelství v Praze na Vinohradech, která byla následně roku 1922 spojena se sbírkou pražského policejního ředitelství. Od dubna 1911 zasílaly četnické stanice daktyloskopické karty do této registrace. Uspořádaný systém fotografování užívala i policie. Součástí nově vytvořené (1928) Všeobecné kriminální ústředny u policejního ředitelství v Praze byla Ústřední sbírka, kam byly zasílány snímky zločinců. Záměrem bylo především zefektivnění dopadení jednotlivých pachatelů a též identifikace neznámých mrtvol.

Na konci 1. světové války jsou vydávány v Československu publikace, které se zaměřují na kriminalistickou identifikaci a různé učebnice kriminalistiky. **Jedno z prvních důležitých děl československé kriminalistiky je Nauka o daktyloskopii a popisování osob**, kterou vydal bývalý policejní úředník **František Protiwenský**. V tomto díle jsou popsány základní daktyloskopické systémy a návod k popisování osob.

Obrázek 3 - Daktyloskopická karta [6]

5.3 Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1939 do roku 1945

Od r. 1938, kdy začala německá armáda okupovat české území a vznikl Protektorát Čechy a Morava, byly bezpečnostní sbory vedeny německými úředníky. V tomto období zde vedle českých bezpečnostních sil existovaly také německé bezpečnostní sbory. Nacistickým okupantům vyhovovala organizace bezpečnostních služeb protektorátu Čechy a Morava. Před okupací měla Ústřední daktyloskopická registrace systematický systém daktyloskopických karet. Za nacistické okupace byla registrace předmětem neustálých útoků ze strany orgánů německé kriminální policie, jimiž bylo usilováno o její převzetí a překlasifikována na berlínský klasifikační systém. Aby tomu bylo zabráněno, došlo k zřinčenému zvýšení počtu daktyloskopických karet, což německou kriminální policii odradilo. Bezpečnostní služebny pracovaly s německou literaturou a publikovat práci v českém jazyce bylo v podstatě nemožné. **Roku 1940 vydává Ladislav Havlíček Mechanoskopii stopy a znaky řemeslných nástrojů.** Dílo bylo základním kamenem mechanoskopie a využívá se dodnes. U vzniku mechanoskopie v Čechách stáli dva čeští četníci, Havlíček a Vsetečka. Do popředí se zastává především využití kriminalistiky v praxi. Teorie a nové bádání bylo v této době spíše opomíjeno.⁶⁴

⁶⁴ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4. s. 98-109

5.4 Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1945 do roku 1991

Po druhé světové válce bylo nutné reformovat bezpečnostní sbory, které byly ovlivněny německou nadvládou, proto vznikl Sbor národní bezpečnosti. Nově zřízená československá vláda rozhoduje o zrušení původního četnictva a celé policejní struktury a nahrazuje ji novým systémem. Hlavním řídicím orgánem všech bezpečnostních složek byl Zemský odbor bezpečnosti, který byl podřízen Ministerstvu vnitra. Roku 1945 byla vytvořena kriminální služba na základě rozhodnutí Ministerstva vnitra. Téhož roku byla vytvořena tzv. nová **dekadaktyloskopická registrace**, která vedla daktyloskopické karty podle nového vzoru. V tomto roce se vyskytla nutnost rozdělit registrační oddíly daktyloskopických karet s obrazci papilárních linií, představující smyčky vpravo a smyčky vlevo, protože se tyto oddíly stávaly nepřehlednými. Byla rozšířena základní skupina daktyloskopických vzorů o dva tzv. nepravidelné vzory smyčkového tvaru s deltou vpravo a vlevo. Tím rokem byl uveden v život československý dekadaktyloskopický klasifikační systém. Po vzniku kriminální služby v červenci **1945** vznikla i kriminální ústředna, která fungovala jako ústřední orgán pro řízení výkonu kriminální služby a kriminalistiky, která **v roce 1946 začala Kriminální ústředna v Praze vydávat odborný časopis Kriminalistika**, který jako měsíčník vycházel s podtitulem Revue pro kriminologii a nauky příbuzné.

Roku 1952 hlavní správa VB začala vydávat odborný dvouměsíční časopis **Knižnice SNB pro kriminalistiku**. Roku 1956 došlo k rozšíření tohoto časopisu o samotnou kapitolu přílohu Soudní lékařství. Od šestého ročníku, vychází časopis měsíčně jako **Kriminalistický sborník**. Je zaměřen především na problematiku kriminalistické praxe. Významnou institucí, která se kriminalistikou také zabývala je **Právnická fakulta Univerzity Karlovy**. Kriminalistika zde byla přednášena od roku 1952 a zároveň došlo k vytvoření kriminalistických kabinetů spravovaných katedrou trestního práva. **Roku 1966 pak vzniká samostatná katedra**. Významnou postavou Právnické fakulty Univerzity Karlovy byl vedoucí katedry trestního práva **Vladimír Solnař**.

Významnou osobou Kriminalistického ústavu byl **Bohuslav Němec**, který ho řídil od roku 1958 a který patřil mezi nejvýznamnější, nejvýraznější osobnosti kriminalistiky 50. let 20. století. Vydal dílo **Základy kriminalistiky a následně a Nástin kriminalistiky**. Následovala **Učebnice kriminalistiky**, vydaná počátkem

60. let, která byla členěna na pět svazků. **Obsahovala jednak kriminalistickou techniku, speciální expertízy a zároveň i vyšetřování vybraných dopravních nehod.** Tato učebnice obsahuje nástin systému kriminalistiky rozdělený do tří částí: 1) kriminální taktika 2) kriminální technika 3) pomocné vědy. Poté vyšla kapesní **Kriminalistická příručka** jako orientační kriminalistické minimum pro orgány činné v trestním řízení a pro bezpečnostní pracovníky všech služeb. Tyto příručky sepsali pracovníci Hlavní správy VB, a to Stanislav Černín, Bohuslav Němec a Vladimír Chylík. Stěžejní osobou pro vznik kriminalistického oddělení na Právnické fakultě Univerzity Karlovy byl bezpochyby **Ján Pješčak**.⁶⁵ Jeho nejznámějšími díly jsou **Úvod do kriminalistiky, Vyšetrovacie verzie**. Společně s Bohuslavem Němcem a **Rafaelem Samoilovičem Bělkinem** vydali dílo pod názvem **Nástin úvodu do studia kriminalistiko-bezpečnostních oborů**.

Na vývoji kriminalistiky má také svůj podíl časopisecká literatura, hlavně **Kriminalistický sborník**. Od roku 1968 byl vydáván čtvrtletně odborný časopis **Československá kriminalistika**. Kriminalistickou praxi pak dostal na starost **Kriminalistický ústav**. Akademičtí pracovníci tohoto ústavu zaměřovali svoji snahu na vytvoření některých nových kriminalisticko-taktických metod, mezi které lze zařadit základy konstituování rekognice jako samostatné metody a vyšetřovací pokus. V návaznosti na to byly rozpracovány základy metod kriminalistické praxe, kam lze zařadit prověrku výpovědi na místě. Od roku 1974 je kriminalistika vyučována též na právnické fakultě Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Roku 1974 byla výuka započata také na Vysoké škole Sboru národní bezpečnosti. Dalším důležitým dílem byla **Kriminalistická stopa** z roku 1976 a studie **Dekódování informace z kriminalistické stopy**. Sepsal ji Miroslav Protivínský, který zároveň vystřídal Bohuslava Němce ve vedení **Kriminalistického ústavu**.

5.5 Vývoj metodiky vyšetřování od roku 1991 po současnost

Na základě toho, že současná kriminalistika, jakožto vědecká disciplína, se stále rozvíjí, je velice těžké a obtížné ji hodnotit. Je však již dnes možné jmenovat některé osobnosti, které se zasadily o další tvorbu a rozvoj české kriminalistiky. **K těmto osobnostem bezpochyby patří Albert Bradač, Michal Dlouhý, Michal**

⁶⁵ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4. s. 122-129

Dogoši, Jan Chmelík, Zdeněk Konrád, Jan Musil, Viktor Porada, Vladimír Prerad, Miroslav Protivinský, Miroslav Rybář, Jiří Straus, Jaroslav Suchánek, Přemysl Strejc a mnoho dalších. Vliv na další pokrok a rozvoj kriminalistiky v současné době mají i některé pedagogické a státní instituce, mezi které lze zařadit Katedru kriminalistiky Policejní akademie ČR, Kriminalistický ústav Policie ČR Praha, Ústav soudního lékařství, Ústav soudního inženýrství Vysokého učení technického Brno, Právnické fakulty v České republice, Muzeum policie ČR Praha, Institut pro kriminologii a sociální prevenci a další instituce. Svůj podíl v rozvíjení české kriminalistiky mají bezesporu i odborná periodika, jako například *Bezpečnostní teorie a praxe*, *Kriminalistický sborník*, *Kriminalistika*, *Policista* a *Pražský strážník*. **Po roce 1990 zaznamenala velký pokrok i forenzní psychologie.** V současném období v souvislosti s řešením výzkumného záměru Policejní akademie ČR vznikla řada kriminalistických vědeckých monografií spojených s příbuznými forezními vědními obory, jako jsou soudní lékařství, soudní inženýrství a forenzní biomechanika.⁶⁶

V době současné a budoucí lze však již jen těžko předpokládat podobný překotný rozvoj v technických a jiných exaktních oborech, které by současnou kriminalistiku nějak významně posunuly vpřed, jako to svého času dokázala například daktyloskopie. Zůstaneme-li ještě krátce u technických metod kriminalistiky, nelze se, co se týče posledního vývoje, nezmínit o některých poměrně nových oborech. Z hlediska významu pro kriminalistickou praxi je nutné na prvním místě uvést problematiku biomechaniky, která si v posledních letech našla své místo při objasňování zejména násilných zločinů. V uvedeném oboru zvláště vyniká osoba prof. Jiřího Strause, kterého lze bez označit za průkopníka české forenzní biomechaniky. Podobně jako forenzní biomechanika jsou pro kriminalistickou praktickou činnost velmi významné objevy v oblasti molekulární genetiky, zejména pak výzkum DNA. V této práci se však budeme věnovat metodám, které jsou metodami ryze kriminalistickými, které vyvinula sama kriminalistika, čímž se osvědčuje jakožto samostatný vědní obor. Zároveň, jak se domnívám, jde o metody, které jsou budoucností kriminalistiky, zejména pak kriminalistické praktické činnosti.

⁶⁶ STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4 s. 130

V prvé řadě považují za nutné alespoň stručně zmínit nejnovější technické prostředky využívané kriminalistikou, které posouvají stávající metody na kvalitativně vyšší úroveň. Takovým prostředkem je například systém GPS, který významně ulehčuje dokumentaci míst trestných činů či jiných kriminalisticky relevantních událostí. Pro Evropu je zvláště významný nově budovaný systém GALILEO, který má být přesnější než současný americký vojenský systém GPS. Systém SPHERON R2S CRIME, tzv. sférická kamera, otočná kamera, která provádí velmi podrobnou fotografickou dokumentaci místa činu, přičemž výsledek je pak přenášen do speciálního softwaru, který umožňuje vyšetřovatelům kdykoliv se virtuálně vrátit na místo činu. Tento prostředek se využívá zejména při dokumentaci zvláště závažných trestných činů či rozsáhlých havárií.

Dalšími relativně novými metodami jsou zvláštní metody kriminalistické dokumentace, jejichž použití bylo v rámci tzv. velké novely trestního řádu z roku 2001 (provedená zákonem č. 265/2001 Sb.) kodifikováno. Uvedená novela včlenila do páté hlavy trestního řádu oddíl nazvaný Některé zvláštní způsoby dokazování, v němž upravuje podmínky a způsob provedení konfrontace, rekognice, vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě.

Dalším okruhem kriminalistických metod, které v druhé polovině dvacátého století zaznamenaly významný rozvoj a které zároveň skýtají značný prostor pro další vývoj kriminalistické praxe, je soubor taktických metod, které jsou v teorii a praxi nazývány jako operativně pátrací činnost. O těchto metodách lze říci, že jsou především doménou praxe. Tato okolnost je patrně způsobena tím, že jde o metody, pro něž je charakteristické, že jsou používány konspirativně a není vhodné, aby detaily této činnosti byly známy široké veřejnosti.

6 Metody vyšetřování využitelné pro trestný čin znásilnění

Obecně můžeme říci, že metody jsou tvořeny soustavou pravidel stanovující postupy na jejichž základě lze dojít k vysvětlení nebo ověření poznatků již byla získány. Jedná se tedy o systém obecných a zvláštních principů, zákonů, kategorií nebo metod používaných při řešení komplexních teoretických i praktických problémů vědecké teorie a praxe. Současně do ní bývá řazeno i učení o metodách.

Metody vyšetřování lze dělit na kriminalistické metody taktického charakteru a kriminalistické metody technického charakteru. Kriminalistické metody taktického charakteru může přímo využít oprávněný subjekt kriminalistického objasňování. Jejichž cílem a smyslem je řešení jednotlivých kriminalistických situací. Kriminalistické metody technického charakteru jsou ty k jejichž použití je nutná úzká specializace, a proto se obvykle užívají v rámci expertíz.

Další používané dělení je dělení metod kriminalistického vědeckého poznání podle obecnosti, a to do tří skupin. **První skupině** lze nalézt obecné metody poznání užitečné ve všech oblastech vědy i praxe. **Druhá skupina** je složena z jiných vědných oborů, které následně kriminalistika využívá ke zkoumání svého předmětu a svých specifických cílů. **Třetí skupinou** jsou pak metody, které jsou typické a výlučné pro kriminalistiku, tyto metody jsou tedy speciálně vypracovány kriminalistikou pro lehčí a lepší poznání předmětu zkoumání. **Výlučnými kriminalistickými metodami jsou** „*studium a zevšeobecnování bezpečnostní vyšetřovací a soudní praxe za účelem vypracování metod kriminalistické praktické činnosti.*“ **Druhý typ pak tvoří** „*aplikace a transformace jiných věd za účelem vypracování metod kriminalistické praktické činnosti.*“⁶⁷ **Třetí skupina těchto metod,** tedy metody výlučné pro kriminalistické poznání vznikaly postupně v průběhu vývoje kriminalistiky v závislosti na vlastním vědeckém rozvoji formou přebírání a přizpůsobování metod jiných vědeckých věd. Každá z těchto metod pak musí naplňovat předpoklady nutné pro „*vyhledávání a zajišťování kriminalistických stop,*

⁶⁷ KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7. s. 38-41.

odebírání porovnávacích materiálů, postupů zkoumání, měření, vyhodnocování a kriminalistické identifikace“⁶⁸. Na každou z těchto metod jsou pak kladeny nároky, které musí vždy splňovat. Jednotlivé z těchto metod nikdy nesmí odporovat platným zákonům, musí být a musí vycházet z vědeckého základu. Jejich užívání pak musí být ověřeno a uznáváno kriminalistickou praxí.

Kriminalisticko-taktické metody mohou vzhledem ke svým názvům být často zaměňovány s trestně procesními úkony. Ne všechny však odborná veřejnost uznává jako metody zkoumání kriminalistických paměťových stop. Každá jednotlivá z těchto metod tyto paměťové stopy zkoumá jen svým zorným úhlem. Samozřejmě vždy s přihlédnutím k jiným stopám. Mezi kriminalisticko-taktické metody se obvykle zařazuje ohledání, prohlídka, kriminalistická verze, výslech, konfrontace, rekognice, experiment a rekonstrukce. V další části této práce, se převážně budeme zabývat těmito metody a podrobněji si je vysvětlíme v rámci TČ znásilnění.

Kriminalisticko-technické metody se užívají ke zkoumání materiálních stop. Mezi kriminalisticko-technické metody bývá v současné době zařazována daktyloskopie, antropologie, trasologie, fonoskopie, biologie, odorologie, kriminalistická chemie, mechanoskopie, kriminalistická fotografie, kriminalistické zkoumání jazykového projevu atd.⁶⁹ Tyto metody jsou s ohledem na TČ znásilnění stejně tak podstatné jako kriminalisticko-taktické metody, ovšem těmito metodami jsme se již více přiblížili v kapitole č. 5 Metodika vyšetřování z pohledu historie, a proto již je dále nebudeme blíže specifikovat.

6.1 Kriminalistické stopy

„Kriminalistická stopa je základní kriminalistická kategorie, která má v sobě zakódované cenné informace z průběhu TČ.“⁷⁰ Zjednodušeně lze tedy říci, že pokud zkoumáme jednotlivé místo TČ zajímají nás všechny detailní znaky a charakteristické zvláštnosti, které vytvářeli TČ. Základem každé kriminalistické stopy je přesně vědecky zjištěná skutečnost, která představuje změnu

⁶⁸ SVOBODA, Ivo a kol. *Kriminalistika*. Ostrava: KEY Publishing, 2016. 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. s. 31.

⁶⁹ SVOBODA, Ivo a kol. *Kriminalistika*. Ostrava: KEY Publishing, 2016. 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4. s. 31-32.

⁷⁰ KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7. s. 68.

v materiálním prostředí nebo vědomí člověka, která je v příčinné souvislosti, až už místně nebo časově s kriminalisticky relevantní událostí, je možné ji zjistit, zajistit a lze ji využít s použitím současných metod, prostředků a postupů. Z této poučky lze vyvodit určité základní pojmové znaky. První z nich je „*změna, která vždy musí být v příčinné, časové nebo místní souvislosti s kriminalisticky významnou událostí, a tuto změnu lze vyhledat, fixovat, zajistit a informaci z ní dekodovat*“⁷¹. Podstatě není zásadní, jaké vlastnosti se kriminalistické stopě odráží, protože i když budou zachyceny pouze obecné vlastnosti objektu z této stopy, bude se jednat o kriminalisticky relevantní poznávací proces. Stopa v sobě odráží všechny rozličné vlastnosti objektu, ať už morfologické, funkční či pohybové, popřípadě se v ní odráží i chemické nebo biologické složení objektu.

Kriminalistické stopy lze dělit z různých hledisek. Hlavním a obvykle užívaným dělením je dělení na stopy paměťové a na stopy materiální. Tyto dva typy stop od sebe odlišuje způsob jejich vzniku. **Stopy paměťové** mají svůj původ ve vědomí člověka. **Stopy materiální** pak mají svůj původ na různých objektech ať už živé nebo neživé přírody.⁷²

6.1.1 Paměťové stopy

Jak již bylo uvedeno v úvodu k této kapitole, paměťové stopy jsou zprostředkovaným vjemem člověka, který zaznamenal z pomoci zraku, sluchu, čichu, chuti či hmatu. Je to tedy odraz toho, co člověk vnímal jeho paměti. Paměťové stopy tedy můžeme dělit podle užitého lidského smyslu, anebo podle doby uchování v paměti osoby, a to na krátkodobou, střednědobou a dlouhodobou paměťovou stopou.⁷³

Další možné dělení je dělení na smyslové názorné obrazy a racionální pojmové obrazy. „*Smyslové názorné obrazy jsou představovány obrazy vjemů a jsou základními nositeli informace o objektu. Racionální pojmové obrazy, pak*

⁷¹ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4. s. 38.

⁷² PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4. s. 60-61.

⁷³ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4. s. 61.

představují nejobecnější spojení a vztahy objektivního světa, které nejsou dostupné našim smyslovým orgánům“⁷⁴.

Paměťové stopy jsou velmi subjektivně ovlivněny vlastnostmi té osoby v jejíž paměti se utvořili. Jsou tedy dány charakterem dané osoby. Vždy je třeba mít na paměti, že paměťové stopy nevznikají ihned po příslušném vjemu. Odstup mezi vjemem, zafixováním a vybavením negativně ovlivňuje jednotlivé kriminalisticko-taktické metody. Proto je potřeba vždy prověřit u obětí TČ psychiatrickými nebo psychologickými metodami, zda např. netrpí posttraumatickou poruchou, amnézií nebo zda si pouze přetváří průběh daného TČ. Stejně je třeba postupovat i u svědků TČ, samozřejmě se specifiky jejich postavení a jejich možností vnímání TČ. Platí však, že opakované výslechy většinou nepřinesou nové relevantní informace. V některých případech jsou tyto stopy ovlivněny tím, že osoba nemůže nebo nechce poskytnout veškeré informace. Situaci komplikuje i fakt, že osoba, která poskytuje informace, byla během TČ ovlivněna např. návykovými látkami, má průběh TČ, i když si ho vybaví, zřejmě velmi zásadně ovlivněn užitím této látky. Pachatel ve většině případů bude spadat do kategorie osob, které nechtějí ve svém vlastním zájmu sdělit veškeré informace.⁷⁵

6.1.2 Materiální stopy

Materiální stopy nelze zevšeobecnit, můžeme najít různou podobu a různé druhy. Stejně tak existuje i mnoho rozlišných způsobů dělení. Nejčastěji současné době užívané dělení je dělení podle druhu informací, jež v sobě obsahují. Podle tohoto kritéria se materiální stopy dělí na „*stopy obsahující základní informaci o vlastnostech a znacích vnější stavby objektu, který stopy vytvořil, stopy obsahující základní informaci o vlastnostech, vnitřního složení objektu, který stopu vytvořil, stopy obsahující základní informaci o funkčních a dynamických vlastnostech a návycích objektu, které stopy vytvořil a následně na stopy obsahující sdruženou informaci o vlastnostech objektu, který stopu vytvořil*“⁷⁶. Stopy odrážející vnější

⁷⁴ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4. s. 107.

⁷⁵ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4. s. 105.

⁷⁶ PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4. – in porada 1981 Měření v kriminalistice s. 122.

strukturu objektu, pak jsou stopy daktyloskopické, balistické, trasologické atp. Stopy odrážející vnitřní strukturu objektu, pak jsou stopy biologické, chemické atp., např. vypovídající o krevních skupinových vlastnostech a o složení drog. Stopy odrážející funkční a dynamické vlastnosti lidí a zvířat jsou představovány stopami hlasu, chůze atp. Stopy odrážející sdruženou informaci o objektech, v této skupině dochází ke kombinaci předcházejících skupin stop. V této skupině jsou tedy obsaženy stopy obsahující informace ze dvou či více uvedených skupin stop současně, např. trasologická stopa v krvi.

Obrázek 4 - krvavá stopa, trasologie, biologie, daktyloskopie [4]

Materiální stopy lze dále rozdělit na stopy statické, dynamické. **O statickou stopu** se může například jednat v případě stopy vojenské kanady. Statické stopy dále můžeme dělit na stopy plošné a plastické. Plošné stopy jsou následkem vzájemného kontaktu objektů bez deformace jejich struktury. Plošné stopy pak mohou být viditelné nebo latentní. Viditelné stopy jsou, buď stopy navrstvené např. vznikají při dotyku znečištěného, mastného, lepkavého objektu s čistým objektem, nebo od vrstvené, kdy tato stopa vzniká opačně tedy, že se čistý objekt dotkne znečištěného objektu a posledním typem viditelných stop jsou stopy periferní nebo také obrysové. Latentními neboli skrytými stopami jsou pak stopy téměř nebo úplně neviditelné pouhým okem, např. stopy krve po nástřiku dusičnanem stříbrným. Plastickými stopami jsou pak stopy vzniklé kontaktem tvrdšího a měkčího objektu s deformací vnější struktury měkčího objektu. Měkčí objekt pak odráží strukturu toho tvrdšího, např. obraz pěsti do zdi. Základem vzniku **dynamických stop** je kontakt dvou různých objektů, v jehož následku se jeden z nich může posunout jedním směrem nebo oba v protisměru. Dynamické stopy opět dělíme na plošné a plastické. Plošné dynamické stopy však mají značně

omezený informační význam, např. brzdná stopa po pneumatikách na asfaltu. Plastické dynamické stopy dělíme na rýhy, stopy sešinutí a zhmožděné. Rýhami jsou stopy vytvořené objektem jeho malou plochou, např. rýha na bradě. Stopy sešinutí jsou soustavami rýh či celých souvislých ploch rýh, např. stopa po vlečení objektu. Zhmožděné plastické dynamické stopy jsou následkem opakovaného působení síly na objekt nebo mohou, vzniknou při působení více sil různými směry, např. opakované bytí, modřiny.

Jedním ze základních dělení je dále dělení podle původu stopy, a to na stopy fyzikální, chemické, biologické, pachové, mikrostopy, prostorové, účetní, počítačové. Toto dělení však není považováno za úplně přesné, protože pro každou skupinu lze nalézt řadu podskupin. Na policejní úrovni se většinou používá zjednodušené dělení, podle toho, na jaké kriminalisticko-technické zkoumání ho zasílají.

6.2 Metodika vyšetřování

Jak již jsem výše zmiňovala v této části se budeme blíže zabývat kriminalistickou taktikou, a tedy i převážně tímto pohledem na metodiku vyšetřování.

Kriminalistická taktika je *"neoddělitelnou součástí kriminalistické vědy, která se zabývá zkoumáním zákonitosti vzniku, trvání, zániku a využívání paměťových stop a na tomto základě vypracovává metody, postupy a doporučení pro získávání, využívání a dokumentaci informací uložených v těchto stopách"*. Společně s kriminalistickou technikou vytváří obecnou část kriminalistické vědy. Současně je chápána jako věda pedagogická, která vykládá kriminalisticko-taktické metody, postupy a operace získávání kriminalisticky a právně relevantních informací uložených ve vědomí člověka.⁷⁷

6.2.1 Typické stopy

Vzhledem k tomu, že TČ znásilnění vyžaduje přímý kontakt oběti s pachatelem, proto jsou pro tento TČ charakteristické stopy ve vědomí. Materiální stopy příznačné pro všechny sexuální TČ jsou stopy biologické (např. sperma pachatele nebo znečištěné oblečení). Dalším velmi důležitým vodítkem

⁷⁷ KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 15

můžou být i biologické stopy pod nehty. Proto velkým přínosem pro vyšetřování těchto TČ bylo rozluštění DNA kódu a jeho následná analýza, která je dnes asi nejdůležitějším důkazem. Pro sexuální TČ je dále typický i jistý stupeň násilí, který se následně projeví ve stopách působení, které pak slouží pro posouzení intenzity útoku, popřípadě obrany (např. otisky rukou po škracení).⁷⁸

6.2.2 Typické vyšetřovací situace

Učebnice kriminalistik zmiňují několik vyšetřovacích situací, které typicky nastávají při vyšetřování znásilnění. Z těchto vyšetřovacích situací pak vyšetřovatelé odvozují postup a taktiku. Situace se dělí na před sdělením obvinění a po sdělení obvinění. První vyšetřovací situace nastává v případě, že všechny zjištěných zjištěné skutečnosti nasvědčují spáchání TČ, ale ještě nelze jednoznačně ztotožnit pachatele. Za této situace se veškerá pozornost zaměří na pátrání po pachateli. Vyšetřovatelé při snaze vytěžit oznamovatele, směřují výsledky na to, aby získali co nejvíce informací o pachateli a o tom, zda se mohl nacházet na místě činu. Vyšetřovatelé mají k dispozici celou řadu důkazních prostředků, které využívají dle konkrétní skutkové situace. Jak již bylo zmíněno výše, půjde o výpovědi a to, oběti a svědků, dále o lékařskou prohlídku, ohledání místa činu a další. Ohledáním místa činu a biologické stopy získané při lékařské prohlídce z oděvu či těla oběti, jsou hlavními stopky, jejichž analýza může napomoci k identifikaci pachatele.

Druhá situace nastává v případě, že zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán TČ a lze jednoznačně již jednoznačně ztotožnit pachatele. Tato situace je samozřejmě pro vyšetřovatele nejpříznivější. Pokud OČTŘ mají již všechny dostupné důkazy a vědí, kde se podezřelý nachází, následuje již sdělení obvinění.

Poslední situaci představuje případ, kdy zjištěné skutečnosti vzbuzují pochybnosti, o tom, zda se oznamovaný trestný čin skutečně stal a totožnost údajného pachatele je ve většině případů známa.⁷⁹ Tato situace je nejsložitější a vyšetřující orgány se snaží zejména odhalit rozpory ve výpovědi potenciálního pachatele, oběti a svědků a z nich vyvodit, zda byl TČ skutečně spáchán.

⁷⁸ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 465-466

⁷⁹ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 466.

Jestliže je vzneseno obvinění, přechází vyšetřování do další fáze, kterou je zahájení trestního stíhání dle ustanovení § 160 TR.

Teorie vychází ze třech situací, jak se pachatel k obvinění staví. Pachatel znásilnění přiznává, popírá ho, anebo odmítá vypovídat. V žádné z těchto vyšetřovacích situací není přímým cílem dokázat vinu pachatele, ale především zjistit skutkový stav a co se odehrálo na místě činu, a to i za situace, kdy pachatel znásilnění doznává. Pokud pachatel odmítá vypovídat, nesmí být k výpovědi jakkoliv nucen.

6.2.3 Zvláštnosti předmětu vyšetřování

Při vyšetřování trestného činu znásilnění je nutné objasnit, kdy a za jakých okolností byl trestný čin spáchán, což se směřuje k řadě dílčích otázek. Prvotně je důležité se zaměřit na to, za jakých okolností se oběť a pachatel setkali, tedy kdy došlo k prvnímu kontaktu, a nepochybně také, zda již mezi nimi byl nějaký předchozí vztah. Následně se zkoumá naplnění skutkové podstaty TČ znásilnění. Dále je podstatné zjistit, kde ke znásilnění došlo a jak se oběť dostala na místo činu. Ve vztahu k oběti se zkoumá se, zda se oběť bránila, jaká byla intenzita znásilnění, zda pachatel užil násilí a také jaké oběti vznikly následky. Následkem může být nejen újma na zdraví, ale i materiální škoda, například poškození oděvu či odcizení věci. V případě, že oběť znásilnění ohlásí až po nějaké době, zjišťuje se proč. Při kolektivním znásilnění se zjišťuje, jaká byla úloha každého z pachatelů. Všechny tyto otázky se pak odráží v jednoduché kriminalistické poučce, kdy základní otázky jsou kdo, co, kdy, kde, čím, jak a proč.⁸⁰

6.2.4 Zvláštnosti podnětu k vyšetřování

Je známo několik druhů podnětů, na základě kterých je zahájeno vyšetřování trestného činu znásilnění. Podnět se obvykle charakterizuje jako soubor informací, na jejichž základě lze rozumně předpokládat, že došlo ke spáchání trestného činu. Povinností Policie ČR a státních zastupitelství je přijmout každý podnět od oznamovatele nebo v případě Policie získávat je z vlastní operativně-pátrací činností.

V policejních statistikách lze nalézt malé procento případů, kdy byl pachatel znásilnění vyrušen přímo při činu hlídkou Policie ČR. Podnět může oznámit

⁸⁰ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 467.

kdokoliv, ať už se jedná o svědka, poškozeného či jinou osobu, která se o spáchání TČ dozvěděla. Velmi často to bývají rodiče, příbuzní a kamarádi, kterým se oběť svěří. V některých případech je TČ Dále také oznámen zdravotnickým personálem či jinou odbornou institucí, kterou oběť kontaktuje. Oznámení může být dle TŘ učinit písemně, elektronicky, telegraficky či telefaxem. TČ znásilnění bývá nejčastěji oznamován ústně. Ustanovení § 59 odst. 5 TŘ pak upravuje postup po oznámení, s cílem získat podklady pro další postup.

6.2.5 Zvláštnosti počátečních úkonů

6.2.5.1 Výslech oznamovatele

Jak již bylo zmíněno výše, povinnost přijímat oznámení o TČ mají všechny OČTŘ, neboť oznamovatel je velice důležitou osobou. Oznamovatelem může být oběť, přímý svědek, rodinný příslušník, očitý svědek nebo i osoba, která se TČ dozvěděla nepřímo. Podle ustanovení § 158 odst. 2 TŘ, je policejní orgán povinen oznamovatele poučit o odpovědnosti za křivou výpověď.

Ustanovení § 59 TŘ pak uvádí skutečnosti, které je nutné zjišťovat. Při výslechu oznamovatele je důležité zjistit základní informace o oznamovateli, jeho vztah k údajnému pachateli nebo oběti, a nepochybně také, jak se oznamovatel o TČ dozvěděl. Pokud byl oznamovatel přímým svědkem, vyšetřovatelé shromažďují prvotně informace k popisu pachatele, popisu místa činu, času spáchání TČ a případně i ke způsobu spáchání. Očitý svědek musí počítat s otázkou, zda se TČ pokusil překazit, možná i proto není oznamovatelů, očitých svědků, příliš. Výslech oznamovatele, neočitého svědka, začíná tím, jak se o TČ dozvěděl, kdo rozhovor započal, kdy a kde se znásilnění mělo odehrát, protože oznamovatel může přijít znásilnění ohlásit se značným zpožděním. Někdy se může stát, že výslech takové osoby není přínosný, pokud se o TČ dozvěděla zprostředkovaně.

Jestliže je oznamovatelem oběť, je třeba použít taktickou zásadu detailizace celé události, protože oběť může stále trpět traumatem v důsledku způsobeného činem, ale zároveň z pocitu studu může být motivována utajit určité nepříznivé skutečnosti. Detailizace také pomáhá při zjišťuje věrohodnost oběti, i když celý výslech je třeba vést snahou, aby nedošlo k sekundární viktimizace.

Obrázek 5 – výslechová místnost s panenkami Jáji a Páji, zdroj: *Kriminalistický sborník* č. 1/2005, s. 69.

6.2.5.2 Ohledání místa činu

Ohledání místa činu je jedním z nejdůležitějších důkazních prostředků, které se při vyšetřování trestného TČ znásilnění využívají. Nicméně lze i tento TČ šetřit i bez tohoto důkazního prostředku. Tato situace nastává, např. když znásilnění není oznámeno bezprostředně po činu, místo činu již nemusí být zachováno a stopy zde nalezené mohou být kontaminované a nevhodné k analýze.

Účelem ohledání místa činu je získat přímým pozorováním obraz o situaci a okolnostech, za kterých byl TČ spáchán, zjistit stopy TČ, stopy pachatele a zajistit je. Poznatky zjištěné na místě činu umožňují si učinit představu o tom, co se na místě činu stalo. Při vyšetřování znásilnění se k tomuto důkaznímu prostředku přistupuje, když je TČ oznámen bezprostředně po dokonání a jde o neopakovatelný úkon, neboť s časovou prodlevou se konkrétní místo změní. Ohledání lze samozřejmě provádět venku i uvnitř, avšak na každém z těchto míst se zajišťují rozdílné stopy. V případě, kdy bylo znásilnění spácháno ve vnitřních prostorech, je nutno ohledat konkrétnímu místu, kde mohl pachatel zanechat biologické stopy p. Při ohledání místa činu v terénu je situace odlišná, vyšetřovatelé věnují pozornost zejména stopám pobytu oběti i pachatele a stopám po zápasu (stopy obuvi, zvalený travní porost apod.)⁸¹ Znásilnění venku probíhají zpravidla na nepřístupné či odlehlém místě. Policejní orgán vypracuje záznam o ohledání místa činu, který bývá zpravidla doplněn rozsáhlou fotodokumentací

⁸¹ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 471.

a ručně nakresleným náčrtkem. V některých případech může být doplněn i o satelitní pohled z internetových stránek zprostředkávajících mapové služby.

Problematická je situace ohledání místa činu, kde oběť a pachatel sdílí stejnou domácnost, většinou v případě manželů nebo partnerů. Pachatel je v tomto případě označen jako tzv. osoba domácí a přítomnost biologických stop na místě činu je pak logická.

Obrázek 6- Ohledání místa činu, fotografie ukazující jednotlivé stopy např. trasologické a biologické [3]

6.2.5.3 Prohlídka těla oběti

Typickým počátečním úkonem při vyšetřování znásilnění je prohlídka těla oběti. Tento úkon s jeho přesným postupem je upraven ustanovením § 114 TŘ. Toto ustanovení přesně uvádí, "že prohlídce těla je povinen podrobit se každý, je-li nezbytné zjistit, zda jsou na jeho těle stopy nebo viditelné následky trestného činu". V případě znásilnění jsou prohlídkou těla hledány především stopy násilí, nebo stopy odpovídající místu činu, popř. stopy, které tam zanechal pachatel, například krev, sperma či částičky kůže. Prohlídka pravidelně začíná oblečením oběti a pokračuje až k lidskému tělu. Vyhodnocuje se každý škrábanec, oděrka či podlitina, na kterékoliv části lidského těla. Tyto v souhrnu pak mnohé vypoví o způsobu, jakým bylo znásilnění provedeno či zda šlo o dobrovolný styk. Prohlídku provádí praktický lékař či gynekolog zpravidla na žádost OČTŘ. V případě, že tuto prohlídku neprovádí lékař, musí se jednat o osobu stejného pohlaví. V žádosti o prohlídku se uvádí otázky, na které má lékař po provedeném vyšetření odpovědět. Čím dříve po TČ je ohledání provedeno, tím vyšší je pravděpodobnost zachování stop a důkazů na oblečení nebo těle. Při vyšetření by měl lékař postupovat dle Metodického pokynu Ministerstva zdravotnictví ČR pro

postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím vydaným v roce 2008, podle kterého je nutné postupovat i v případě vyšetření oběti znásilnění. Prohlídka obvykle začíná dotazem na rodinnou a osobní anamnézu, teprve poté lékař přistoupí k samotnému vyšetření, kdy hledá stopy po souloži, relevantní stopy po násilí, především trhliny, tržné rány či podlitiny. Následuje prohlídka genitálu a odběry biologického materiálu.

Lékař by měl také doporučit kontrolní vyšetření s časovým odstupem a oběť TČ.

6.2.5.4 Pátrání

Pátrání je individuálním postupem směřujícím k nalezení pachatele, kterého oběť neznala. Teorie je označováno jako specifická metoda tvořená systémem koordinovaných úkonů a opatření, zaměřených na nalezení a zajištění hledaných objektů důležitých pro trestní řízení.⁸² Cílem je nalezení pachatele, který odpovídá popisu oběti, tedy má určité znaky, na jejichž základě je možné jej odlišit. Pátrání provádí zejména Policie ČR s využitím k řady pátracích prostředků, mezi které patří především informační systémy, technické prostředky, služební psi, vrtulníky a další pátrací pomůcky.⁸³ Opět platí, že čím rychleji je znásilnění ohlášeno, tím větší šanci má policie pachatele dopadnout. Se zásadou rychlosti pak souvisí zásada operativnosti, tzn. rychlost reakce na změny, které mohou v průběhu pátrání nastat. V některých případech, kdy je to vhodné se policie obrací i na veřejnost prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků nebo jestliže se vyšetřování octne ve „slepém bodě“.

6.2.6 Zvláštnosti následných úkonů

6.2.6.1 Výslech

Výslech je kriminalistickou metodou získávající kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslýchaných osob formou výpovědi, za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslýchaného a vyslychajícího.⁸⁴ Svou formou jde o velice složitý úkon, neboť v případě znásilnění proti sobě stojí pravidelně dvě paměťové stopy, a tedy dvě

⁸² MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 472.

⁸³ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 472.

⁸⁴ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 328.

tvrzení oběti a pachatele. Nejhorší situace nastává, pokud oběť byla jediným svědkem a nebyly nalezeny žádné materiální stopy. Výslechu lze podrobit kromě oběti a pachatele i svědka a znalce. Úspěšnost je vždy dána kvalitou přípravy, která se dělí na dvě fáze analytickou a syntetickou.

Analytická fáze je charakterizována analýzou znalostí, schopností a psychického stavu vyslychané osoby a taktéž analýzou do té doby získaných informací. Analýza vyslychaného se provádí, proto, aby byl vyslychající schopen s vyslychaným navázat kontakt a provést výslech.⁸⁵ Syntetická fáze navazuje na analytickou, v jejímž průběhu si vyslychající vytvořil podmínky k provedení výslechu a vytváří si i možné varianty výslechu. Syntetická fáze lze dělit na část obecnou a část zvláštní.⁸⁶ V obecné části si vyslychající určí především formu výslechu, jeho předmět a cíle a ve zvláštní si pak vypracovává plán výslechu.

V samotném výslechu lze nalézt tři základní části, a to úvodní, monologickou a dialogickou. V úvodní části musí zaznít především procesní formality. Prvně vyslychající ztotožní vyslychanou osobu a zjistí její poměr k okolnostem, které jsou předmětem výslechu. Definování vztahu vyslychané osoby k vlastní výpovědi, je podstatné pro zvolení vhodné taktiky výslechu.⁸⁷ U některých vyslychaných osob je předpoklad, že budou mluvit pravdu, protože motivaci lhát, u jiných, je ale velmi pravděpodobné, že jejich odpovědi mohou být citově zabarvené, a to buď pozitivně, nebo negativně, od čehož se také odvíjí, kterou taktiky výslechu vyslychající zvolí. Úvodní část volně přechází v část monologickou. Jak již název vypovídá, bude se jednat o monolog, např. výpověď pachatele, která by neměla být přerušována. Podstatou této části je spontánnost vypovídající osoby, o tom, co si pamatuje. Případné přerušování by mělo směřovat pouze k detailizaci vypovídání věci nebo k navrácení vyslychaného k meritum věci, pokud odbočuje od tématu nebo se příliš vzdaluje.⁸⁸ Poslední částí je dialog, tedy stádium otázek a odpovědí, kterými se výpověď pokládanými otázkami upřesňuje, případně slouží k odstranění rozporů, proto by položené otázky měly být jasné a stručně formulované.

⁸⁵ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 329.

⁸⁶ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 329.

⁸⁷ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 328.

⁸⁸ STRAUS, J. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005, s. 108.

Výslech obviněného z TČ znásilnění má však svá specifika zejména s ohledem na intimní charakter pokládaných dotazů.⁸⁹ Prvotně se pokládají dotazy ohledně vztahu mezi pachatelem a obětí. Pokud lze předchozí vztah vyloučit, směřují otázky na navázání prvotního kontaktu. Jestliže obviněný popře nedobrovolný sexuální styk, musí se pokusit vysvětlit motivaci oběti k jeho obvinění.⁹⁰ Výslech oběti má také svá specifika a je ovlivněn zákonem je velice o obětech trestných činů⁹¹, který oběť znásilnění definuje jako zvlášť zranitelnou oběť, a proto je nutné, aby oběť hned v úvodu byla náležitě poučena o svých právech. Dle ustanovení § 21 tohoto zákona⁹² má oběť právo, aby ji k úkonům trestního řízení, tedy i k podání vysvětlení doprovázel důvěrník. Ustanovení § 17 zákona o obětech trestných činů⁹³ umožňuje na přání oběti oddělený výslech během hlavního líčení, avšak dnes už je spíše pravidlem, bez toho, aby bylo trváno na vyjádření oběti. Součástí tohoto zákona⁹⁴ je i metodiku pro podání vysvětlení a výslechu zvlášť zranitelných obětí. Vždy je tedy nutné přistupovat k oběti individuálně s ohledem na její osobnost. Vzhledem k výše uvedenému je tedy nutné, aby výslech vedla osoba odborně proškolená, a je nutné, aby ho vedla tak, aby nebylo nutné opakování. Když už je nutné výslech opakovat, měla by tuto výpověď vést totožná osoba. Český právní řád ovšem přímo nezakotvuje přítomnost psychologa při výslechu, což by ovšem bylo jistě ku prospěchu věci.

Zvláštní úpravu má také výslech osob mladších osmnácti let. V ustanovení § 101 odst. 1 TŘ je stanoveno, že je-li jako svědek vyslýchána osoba mladší než patnáct let, je třeba jí dát poučit přiměřeně jejímu věku. Ustanovení § 102 TŘ pak upravuje další pravidla, že výslech takovéto osoby je třeba provádět zvlášť šetrně, pokud se má týkat okolností, jejichž ožívování by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivnit duševní stav a mravní vývoj jedince. Z toho lze vyvodit, že hlavním požadavkem je respektování věku každého dítěte či mladistvého, jeho duševní, sociální a fyzické zralosti a celkového vývoje osobnosti.⁹⁵ Výslech by

⁸⁹ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 472.

⁹⁰ KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, s.r.o., 2015. s. 251.

⁹¹ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů., ve znění pozdějších předpisů

⁹² Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů., ve znění pozdějších předpisů

⁹³ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů., ve znění pozdějších předpisů

⁹⁴ Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů., ve znění pozdějších předpisů

⁹⁵ SCHELLE, K., TAUCHEN, J. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, 2014, s. 313.

měl probíhat za přítomnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo jiné osoby se zkušenostmi s výchovou mládeže. Nepřizvání orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo jiné osoby se zkušenostmi s výchovou mládeže je podstatnou vadou a takto provedená výpověď by byla nepoužitelná jako důkazu. TŘ dále hovoří o možnosti přizvat k výslechu rodiče kvůli správnosti výslechu. Odborníci však přizvání rodičů považují spíše za kontraproduktivní, protože reálně hrozí, že by pod jejich nátlakem mohl nezletilý lživě vypovídat.⁹⁶ Děti jsou totiž mnohem sugestivnější, ovlivnitelnější a bohužel u nich často převládá odhadnout a vycítit, co se od nich očekává. Jejich odpověď však může být velmi spolehlivá, protože hlavně děti předškolního věku jsou schopni vnímat více drobných detailů. Osoba, která je takto přizvána, má pak oprávnění navrhnout odložení úkonu nebo jeho přerušování či ukončení, pokud by úkon měl nepříznivý vliv na dětskou psychiku. Výslech má být opět opakován pouze v nejnútnejších případech.

6.2.6.2 Znalecký posudek

Znalecký posudek je v případech TČ znásilnění zadán ke zkoumání stavu jedince. Jeho vypracování lze zadat odborníkům z mnoha oborů, pro vyšetřování trestného činu znásilnění jsou relevantní posudky z oborů psychologie, psychiatrie nebo sexuologie. Činnost znalců je upravena zákonem č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, a jejich seznam je uložen u soudu. Znalec se přibírá opatřením podle ustanovení § 116 TŘ odst. 1, pokud je třeba vyšetřit duševní stav obviněného. V přípravném řízení přibírá znalce OČTŘ, když shledá vypracování posudku nezbytným, ve fázi řízení před soudem je takto oprávněn předseda senátu.⁹⁷ Při vyšetřování TČ znásilnění se znalecký posudek z oboru psychologie nebo psychiatrie na pachatele vypracovává zpravidla ve všech případech. Pravidelně se vypracovává i znalecký posudek oběti posouzení jejího duševního stavu během i po činu. Soud se na základě znaleckého posudku musí být schopen posoudit, zda je oběť věrohodná nebo zda má sklony ke lhavosti. Věrohodnost je rozlišována na věrohodnost, vztahující se k dané osobě, a věrohodnost, která náleží ke konkrétní výpovědi. OČTŘ předkládají znalci soubor otázek, které má znalec posoudit, tak aby mohl soud, příp. OČTŘ jednotlivce správně posoudit. Při vyšetřování TČ znásilnění začínají znalecké posudky výpisem z vyšetřovacího

⁹⁶ MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 473.

⁹⁷ § 105 odst. 1 TŘ.

spisu, kde jsou uvedeny úryvky z výpovědi pachatele a oběti, dále obsahuje výpis ze zdravotnické dokumentace pachatele či oběti. Poslední částí tvoří vlastní vyšetření, které se třídí do několika oblastí. V úvodu je zpracována rodinné anamnéze, která se zaměřuje na tzv. psychiatrickou zátěž. Znalec se v této fázi ptá na výskyt duševních poruch v příbuzenstvu, na to, zda je někdo z příbuzných závislý na alkoholu nebo omamných a psychotropních látkách, a v této části se posuzuje i to, zda byl někdo z příbuzných trestaný. Další část je tvořena osobní anamnézou, kdy otázky směřují na porod, vývoj v dětství, fázi dospívání, zjišťují se onemocnění, která jedinec prodělal od narození až do současnosti.

Typickým, i když stále specifickým, je znalecký posudek z oboru sexuologie. Obdobně jako ostatní posudky, tento začíná výpisem z trestního spisu, rodinnou anamnézou, dotazy na dosavadní sexuální vývoj a život. Jeho součástí je však speciální falometrické vyšetření, neboli penilní pletysmografie, literatura uvádí zkratku PPG, které diagnostikuje případnou sexuální deviaci. Jedinec má možnost toto vyšetření odmítnout, vzhledem k tomu, že jde o velice choulostivou záležitost. Vyšetření se provádí za pomoci přístroje pletysmograf, který snímá velikost penisu a jeho prokrvení v závislosti na podnětech, které jsou jedinci promítány. Fotografie jsou promítány prostřednictvím tzv. podnětové sady, což je sada snímků, optických stimulů, které vyobrazující sexuální objekty – muže, ženy, malé chlapce, dívky, interakci mezi nimi, soulož, homosexuální styk nebo snímky násilného jednání. Pokud je pachatelům zjištěna parafilie, na základě tohoto vyšetření, je mu ukládáno ochranné sexuologické léčení, a to ve formě ústavní nebo ambulantní.

Rozlišujeme znalecký posudek a odborné lékařské vyjádření. Odborné lékařské vyjádření se považuje za listinný důkaz, protože představuje písemné vyjádření znalce, které však nemá předepsanou formu. Společným znakem je, že se jimi objasňují odborné otázky, za rozdílnou však lze považovat povahu těchto důkazních prostředků. Odborné vyjádření také nemusí vydávat osoba zapsaná v seznamu znalců, ale pouze osoba s potřebnými odbornými znalostmi. Pro potřeby soudního řízení vedeného pro TČ znásilnění se však považují odborné vyjádření za nedostatečné vzhledem k závažnosti tohoto typu kriminality.

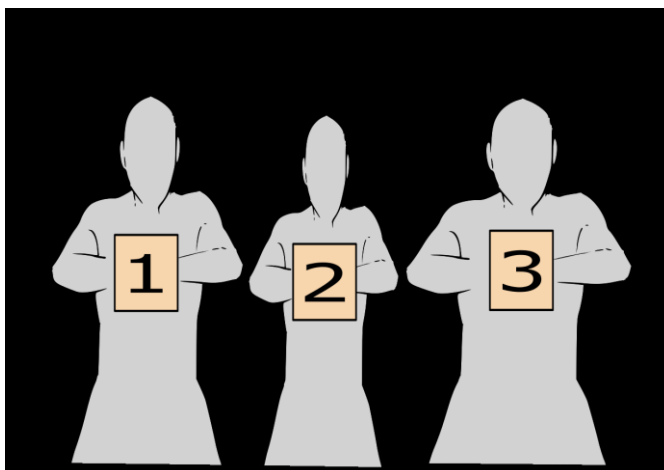
6.2.6.3 Rekognice

Rekognice je velmi často využívaným důkazní prostředek, především v případech, kdy bylo znásilnění spácháno neznámým pachatelem. Úpravu

nalezneme v TŘ hned za konfrontací, neboť patří do skupiny zvláštních způsobů dokazování. Rekognice je procesní úkon, který spočívá ve znovupoznání osob nebo věcí. Právně zakotvena je v ustanovení § 104b TŘ a jedná se o úkon neopakovatelný. Neopakovatelnost je dána tím, že pokud je tento důkazní prostředek proveden v přípravném řízení, nelze jej již opakovat v řízení před soudem, protože už by se nejednalo o znovupoznání osoby. Na rozdíl od konfrontace, při rekognici oběť s pachatelem nepřichází do přímého kontaktu, ale i přesto jde o úkon, který je pro oběť enormně náročný. Z výše uvedených důvodů je nutné tento úkon dobře organizačně zvládnout. Literatura někdy uvádí, že se jedná o specifickou formu výslechu svědka, podezřelého nebo poškozeného, a i výše uvedené ustanovení § 104b uvádí, že pro rekognici se použijí ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. Před přistoupením k rekognici musí být Osoba, která poznává, vyslechnuta a po něm též.

Prakticky provádění důkazu probíhá tak, že jedinec označí pachatele nebo věc, která je v řadě mezi jinými, buď například podle fotografie, reprodukce nebo takzvaně „in natura“, tedy skrz jednosměrné průhledné sklo. Vždy je třeba myslet na to, že poznávané objekty, mezi kterými je vybíráno, si musí být velmi podobné. V případě poznávání osoby, je nutné ke ztotožnění, aby osoba, byla v řadě mezi nejméně třemi dalšími osobami, které se samozřejmě výrazně neodlišují. Všichni by měli být stejně vysokí, přibližně stejně stáří, stejná barva pleti, ale např. i podobný typ oblečení. Dle TŘ se osoba, která má být poznávána, zařadí na libovolné místo mezi ukazované osoby. Pokud probíhá znovupoznání věci, ukáže se dotazovanému ve skupině věcí pokud možno stejného druhu. Věc navíc musí mít určitou individuální identifikaci, aby bylo možné konkrétní věc rozeznat od ostatních. Nejsou-li všechny objekty poznávání vyfocené pod stejným světlem, fotografie jsou pro rekognici nepoužitelné. Pokud by rekognice takto proběhla, mohlo by jít o podstatnou vadu řízení a rekognici by v hlavním líčení nebylo možné použít jako důkazní prostředek. K provádění rekognice se dle ustanovení § 104b odst. 2 TŘ přibere vždy alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněna. TŘ v ustanovení § 55 odst. 3 dále upravuje protokol sepsaný o rekognici, kde je nutné uvést všechny okolnosti, za nichž se rekognice prováděla, zejména pořadí, ve kterém byly osoby nebo věci ukázány a podmínky jejich pozorování. Zpravidla se pořizují i obrazové záznamy.

Jsou ovšem i situace, kdy oběť na pachatele při znásilnění neviděla, nebo jeho podobu vytěsnila a při rekognici opravdového pachatele nepozná.

Obrázek 7- Rekognice [7]

6.2.6.4 Zvláštní způsoby dokazování

Do skupiny zvláštních způsobů dokazování patří kromě rekognice ještě rekonstrukce, prověrka na místě, vyšetřovací pokus a konfrontace. Vzhledem k tomu, že se s nimi při vyšetřování znásilnění setkáváme velmi zřídka, bude tato problematika pojednána jen v krátkosti. To ovšem neznamená, že by tyto způsoby dokazování byly méně důležité.

Konfrontace patří mezi zvláštní způsoby dokazování a její zákonnou úpravu nalezneme v ustanovení § 104a násl. TŘ. Konfrontace je specifickým důkazním prostředkem, kdy jsou proti sobě postavené dvě strany. Možnostmi jsou svědek-svědka, pachatel-svědka, pachatel-pachatel, a vzájemně se konfrontují jejich protichůdné názory. „Ke konfrontaci by mělo být přistupováno výjimečně, a to jen v případech, kdy vzniklé rozpory nelze objasnit jiným způsobem.“⁹⁸ Prameny i praxe ukazují, že se jedná o důkazní prostředek, který není při vyšetřování trestného činu znásilnění příliš využíván. Také je třeba zdůraznit, že jej lze provádět pouze před soudem při hlavním líčení. Nevýhodou konfrontace totiž může být, že obviněný se jí sám domáhá, aby mohl oběť zastrašit, nebo aby na ní citově působil, pokud mezi nimi již byl předchozí vztah. Prameny i praxe ukazují, že se jedná o důkazní prostředek, který není při vyšetřování trestného činu znásilnění příliš využíván. Také je třeba zdůraznit, že jej lze provádět pouze před soudem při hlavním líčení. Nevýhodou konfrontace totiž může být, že obviněný

⁹⁸ KONRÁD, Z. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1999, s. 89.

se jí sám domáhá, aby mohl oběť zastrašit, nebo aby na ní citově působil, pokud mezi nimi již byl předchozí vztah.⁹⁹

V ustanovení § 104c TŘ je zakotven další způsob dokazování, a to vyšetřovací pokus. Tím se zjišťuje, zda se určité skutečnosti mohly stát tak, jak jsou popsány. Probíhá v uměle vytvořených podmínkách, které jsou obměňovány, aby byly upřesněny zjištěné skutečnosti nebo byly zjištěny skutečnosti nové. V praxi to znamená, že se například ověřuje, zda určitá osoba mohla událost vidět nebo slyšet. Žádný jedinec nemůže být k tomuto úkonu nucen.

Rekonstrukce patří mezi zvláštní způsoby dokazování a její úpravu najdeme v trestním řádu v ustanovení §104d TŘ. Rekonstrukce se využívá v případech, kdy má být obnovena situace, za které byl trestný čin spáchán, prověřena výpověď obviněného, poškozeného, svědka, jestliže provedené důkazy nepostačují k objasnění činu. Rekonstrukce při vyšetřování sexuálních trestných činů se provádí pravidelně v případech, kdy došlo k usmrcení oběti.¹⁰⁰

Prověrka na místě se koná, je-li zapotřebí za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu.¹⁰¹ Nezbytná je v tomto případě dobrovolnost konkrétního jedince jako účastníka.

⁹⁹ KONRÁD, Z. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. 3. nezměněné vydání. Praha: Vydavatelství PA ČR, 1999, s. 89.

¹⁰⁰ MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 474.

¹⁰¹ Ustanovení § 104e TŘ

7 Vybraná rozhodnutí se zaměřením na dokazování

Tato kapitola je řazena na závěr z důvodu možnosti využít již vysvětlených skutečností. Při zařazování jednotlivých případů bylo zvoleno kritérium různosti použitých důkazů a v prvních dvou případech i rozdíly ve skutkových okolnostech. Proto jsou prvních dvou případech stručně popsány i okolnosti případu a zhodnocení důkazů v rámci rozhodnutí o výměře trestu.

Specifikem TČ znásilnění je vždy psychologický, popřípadě psychiatrický posudek, jak pachatele, tak oběti. V případě oběti se v tomto posudku posuzuje hlavně emocionální prožívání během trestného činu, k posouzení věrohodnosti poškozené, a následně psychologický stav poškozené po činu, který ve většině případu přetrvává. Pokud se tento následný emocionální stav oběti vyvine v posttraumatickou poruchu může, jak bude uvedeno v následujících případech být i důvodem pro užití kvalifikované podstaty, kdy je pachatel odsouzen i za spáchání zvláště závažného následku. V případě pachatele se prvotně zjišťuje případná sexuální porucha, popřípadě opět pohnutka pachatele k tomuto TČ, která může být jak polehčujícím, tak přitěžujícím důkazem. U pachatele se dále posuzuje možnost resocializace a návratu do společnosti nebo náhodnost činu v případě omezení ovládacích schopností.

Dalším velmi důležitým důkazem je ohledání místa činu a osob a na ně navazující soudně lékařské vyšetření a kriminalistická biologie. V dnešní době hlavně kriminalistická biologie postoupila hodně vpřed vzhledem ke stále komplexnějším testům DNA, které nabývají stále vyšší důležitosti ve vyšetřování TČ znásilnění, kdy tento test může omezit následky na psychiku poškozené při další konfrontaci s pachatelem. Důkaz DNA v souvislosti s dalšími důkazy s ohledáním místa činu a osob je dostatečným podkladem pro odsouzení pachatele. V souvislosti s vývojem moderních technologií a neopatrností pachatelů nabývá na významu i důkaz zkoumání elektronických nosičů dat. Samozřejmě i poškozená může přispět k odhalení pachatele užitím mobilního telefonu, který využije např. k pořízení dokumentace nebo spíše k zavolání pomoci.

Jak dále napoví vybrané případy stále jsou, a i nadále budou využívány metody, které jsou již prověřené časem. Lze zmínit již uvedené ohledání místa činu a osob, které nové metody vhodně doplňují anebo použití daktyloskopie, trasologie nebo odorologie. Nyní již tedy k jednotlivým případům.

7.1 16 T 39/2011

Prvním případem je rozhodnutí ve věci sp. zn. 16 T 39/2011 vydané Krajský soud v Českých Budějovicích (dále jen „**Soud**“).

V této věci spáchal pachatel zločin znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), odst. 3 písm. c) trestního zákoníku, přečin porušování domovní svobody podle § 178 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku, přečin krádeže podle § 205 odst. 1, odst. 2 trestního zákoníku. Za tyto TČ byl odsouzen dle § 185 odst. 3 TZ a § 43 odst. 1 TZ k úhrnnému trestu odnětí svobody na 10 let ve věznici se zvýšenou ostrahou a k regresní škodě vůči zdravotní pojišťovně za poskytnuté ošetření poškozené.

V tomto případě vycházel Soud z těchto důkazních prostředků: svědeckých výpovědí, protokolu o ohledání místa činu, fotodokumentace, odborného vyjádření, lékařských zpráv a znaleckých posudků z oboru psychiatrie a soudního lékařství a z části z výpovědi pachatele.

Nyní tedy již stručně k samotné skutkové podstatě. Pachatel v roce 2011 po 21.00 hodině zazvonil u dveří rodinného domu poškozené. Předtím kolem 19.00 či 20.00 hodiny navštívil bar, kde si zakoupil jedno lahvové pivo s úmyslem vzít si ho s sebou, ale protože měl u sebe pouze 16,- Kč, nikoliv 18,- Kč, byl požádán **svědkyní**, aby si ho vypil u baru.

Poškozená očekávala ten večer návštěvu sousedky, a proto bez jakékoliv kontroly otevřela. Pachatel vstoupil a žádal, aby mu dala nějakou práci, jmenovaná však toto odmítla a vyzvala jej, aby přišel někdy odpoledne. Pachatel však zabránil poškozené v zavření dveří vsunutím nohy mezi dveře a zárubeň a přes odpor poškozené **vnikl do domu** a domáhal se sexu. Poškozená začala volat o pomoc, a tak ji **uchopil oběma rukama za krk a začal škrtit**. Poškozená se bránila, chytala jej za ruce, odstrkávala, ale pachatel ji srazil na schody a zde ji mlátil hlavou o schody, dokud poškozená neztratila vědomí. Když poškozená nabyla vědomí byla v obývacím pokoji a měla na sobě pouze blůzu od pyžama a pachatel byl již nahý. Následně s ní přes její prosby **uskutečnil soulož**. Po souloži ji ještě **přinutil k orálnímu sexu**, se kterým poškozená ze strachu z dalšího napadání souhlasila a takto dosáhl pachatel svého pohlavního uspokojení.

V době, kdy poškozená byla v bezvědomí pachatel ji z peněženky uložené v kabelce **odcizil finanční částku ve výši nejméně 400,- Kč**. Při fyzickém napadení utrpěla poškozená tržnou ránu v temenní krajině vpravo o velikosti 1

cm, otřes mozku, oděrky na přední straně krku, zhmoždění měkkých tkání krku, zhmoždění hrudní stěny, škrábanec jdoucí z levé strany hrudníku přes nadbříšek na pravou střední část břicha, oděrky na zádech, příčné řezné ranky délky 1 cm na hřbetní straně základních článků čtvrtého a pátého prstu levé ruky, oděrku na hřbetní straně posledního článku třetího prstu levé ruky a třetího prstu pravé ruky a krevní výron pod nehtem třetího prstu levé ruky. Posttraumatická stresová porucha s dosud trvajících příznaky spočívajícími v redukci zájmů, sociálním stažení, vyhybavém chování a úzkostném prožívání při vzpomínce na prožité události ji byla znalcem diagnostikována bezprostředně po činu.

Pachatel se doznal, že zazvonil u dveří domu poškozené s úmyslem **potrestat ji za předchozí chování**, neboť když ji přibližně před čtyřmi lety pomáhal natírat okapy, tak mu nadávala. Když poškozená otevřela dveře, strčil do ní a ona spadla na schodech, proto ji přenesl na gauč, kde mezi nimi probíhal normální hovor, osahávání a došlo mezi nimi **k dobrovolnému orálnímu sexu**. Poškozená mu poskytla jídlo, on vypil nějaký alkohol z lednice a odešel. Popřel jakékoliv násilné jednání vůči poškozené i odcizení peněz a namítl, že při odchodu z hotelu **měl u sebe 400,- Kč**.

Tato obhajoba však byla spolehlivě vyvrácena uvedenými důkazy.

Poškozená v průběhu trestního řízení jednoznačně **popsala průběh brutálního násilného jednání**, kterého se vůči ní pachatel dopustil a za jakých okolností s ní násilně uskutečnil soulož v době, kdy po předchozím napadení nebyla schopna již klást aktivně odpor. Popsala také, jak ji pachatel donutil k orálnímu sexu.

Věrohodnost této výpovědi je potvrzována **svědeckou výpovědí svědkyně**, která uvedla, že skutečně kritického večera měla přijít k poškozené na návštěvu, i **stopami zajištěnými na místě činu**, jak vyplývá z protokolu o ohledání místa.

Lékařské zprávy i znalecký posudek z oboru soudního lékařství prokázaly, jaká zranění poškozená utrpěla, a znalec z oboru soudního lékařství uvedl, že část zranění nemohla vzniknout prostým pádem na schody domu.

Znalecký posudek z oboru psychiatrie prokázal, že poškozená utrpěla posttraumatickou stresovou poruchu, která v době vyšetření byla v akutním stadiu s rizikem přechodu do chronického stadia. U poškozené nebyly zjištěny žádné skutečnosti, které by nasvědčovaly tomu, že by zásadním způsobem byly

ovlivněny její schopnosti vnímat, pamatovat si a reprodukovat prožité události. Zjištěná duševní porucha má podstatný vliv na každodenní fungování a kvalitu života posuzované. Znalec uvedl, že kdyby ze strany poškozené došlo k dobrovolnému pohlavnímu styku, nemohlo by dojít k následně k **posttraumatické stresové poruše**, neboť tato porucha může vzniknout pouze tehdy, pokud nastane událost, která představuje významný stres pro osobu.

Ve prospěch věrohodnosti svědecké výpovědi poškozené svědčí i závěry **znalce z oboru psychologie**, podle nichž poškozená netrpí žádnou poruchou osobnosti, její obecná věrohodnost je plně zachována a znalec uzavřel, že verbální i neverbální projevy doprovodné při výpovědi jsou poškozené zcela vlastní, nehrané, jsou ladné s prožitky a jejím obecným stylem vypovídání. U poškozené se projevuje strach z opětovného napadení, pronásledování, ohrožení a poruchy spánku.

Při hodnocení věrohodnosti obhajoby pachatele soud přihlédl, k tomu že **již dříve byl uznán vinným trestnými činy** porušování domovní svobody a znásilnění.

7.2 17 T 6/2015

Druhý případ, který jsem vybrala je TČ znásilnění, který byl projednáván pod sp. zn. 17 T 6/2015. V tomto případě Soud v senátě rozhodl o vině pachatele za spáchání zločinu znásilnění podle § 185 odst. 1, odst. 2 písm. a), písm. c), odst. 3 písm. c) TZ a přečinu krádeže podle § 205 1 písm. d), odst. 2 TZ. Pro tyto TČ byl odsouzen dle § 185 odst. 3 TZ a § 43 odst. 1 TZ k úhrnnému trestu odnětí svobody na 9 let ve věznici s ostrahou. Dále mu byla uložena povinnost dle § 70 odst. 1, písm. a) TZ k trestu propadnutí zavíracího nože a dle § 228 odst. 1 TR mu byla uložena povinnost zaplatit poškozené částku 617. 304,-Kč.

Tuto sankci Soud uložil na základě těchto důkazních prostředků: svědeckých výpovědí, ohledání místa činu, fotodokumentace, odborného vyjádření, lékařských zpráv a znaleckých posudků z oboru psychiatrie a soudního lékařství a výpovědi pachatele.

Z **výpovědi pachatele** vyplynulo, že si na události příliš nepamatuje, neboť byl pod vlivem alkoholu, připustil však, že prvé dva pohlavní styky (u domova důchodců a dále na louce u řeky) si na poškozené vynutil. Sex, k němuž došlo později v jeho bydlišti, byl podle jeho názoru ze strany poškozené již dobrovolný.

Poškozená dokonce na jeho dotaz, zda má použít kondom, uvedla, že to není třeba, neboť užívá antikoncepci. Poškozená mu také dala své telefonní číslo, navíc kdykoliv v průběhu noci mohla z jeho bytu odejít, neboť byt ani jeho pokoj nebyl uzamčen. Pachatel odmítl, že by nůž nalezený policií na louce u řeky byl jeho. Popřel, že by poškozené odcizil jakékoliv peníze.

Poškozená ve své **výpovědi** podrobně popsala, jak ji pachatel ohrožoval nožem, vyhrožoval usmrcením, a proto se podvolila jeho požadavkům. Po příchodu do jeho bydliště pachatele uzamkl svůj pokoj, klíč dal pod polštář a požadavky poškozené na odchod odmítal s tím, že sám rozhodne, kdy poškozená bude moci odejít. To jí dovolil až ráno, kdy z bytu společně odešli, ale než jí na ulici propustil, opakoval výhrůžky, pokud někomu něco řekne. Poškozená šla domů, kde se se vším svěřila své matce, při kontrole svých věcí také zjistila, že jí pachatel musel **vzít z peněženky v kabelce 200 Kč**. Poškozená dále vylíčila problémy, které jí v důsledku prožitých událostí provázejí v osobním, rodinném, partnerském i profesním životě.

Svědkyň, matka poškozené, popsala, v jakém stavu se poškozená inkriminovaného rána vrátila domů a podrobně vylíčila změny, které nastaly v jejím chování po předmětné noci. Rozvedla, že tyto změny zasáhly v podstatě do všech oblastí života poškozené, která se bojí opouštět bydliště po setmění, vyhýbá se lidem, zhoršila se ve škole apod.

Svědci, spolubydlící pachatele, vypověděli, že předmětného večera se při společné návštěvě města opil a po incidentu s dalším návštěvníkem upadl a poranil se na hlavě. Po určité době se rozdělili, pachatele tvrdil, že je opilý a jde domů. Později v noci pak pachatel volal, že si vede domů dámskou návštěvu, svědkyně slyšela i jejich příchod a následně i to, že spolu měli sex. Oba svědci pak ráno pachatele i poškozenou viděli, když tito opouštěli společně byt. Poškozenou však viděli ještě předtím, neboť nahlédli do pokoje pachatele, který nebyl zamčen. Svědkyně tvrdila, že v ten moment z chodby přes nahlízejícího do pokoje viděla poškozenou sedět na posteli. Naproti tomu svědek tvrdil, že v téže době, kdy nahlížel do pokoje, u toho svědkyně vůbec nebyla a on sám viděl poškozenou i pachatele, jak vedle sebe leží na posteli a spí.

Svědek popsal svůj noční návrat z centra města, jakož i místo, v němž předjížděl smíšenou dvojici. Ačkoli svědek při pohledu na pachatele v jednacím síni

tvrdil, že odpovídá vzhledu muže z oné dvojice, je z lokalizace onoho setkání zřejmé, že onou dvojicí, kterou svědek popisoval, nebyl pachatel a poškozená.

Z **psychiatrického znaleckého posudku** Soud zjistil, že u poškozené se v důsledku jednání pachatele záhy po činu rozvinula **posttraumatická stresová porucha**, která se projevila takřka ve všech oblastech jejího života. Počínaje somatickými problémy (nevolnost, termoregulační výkyvy), přes potíže v rovině osobní (vnitřní neklid, pocity úzkosti, bezmoci, přetrvávající strach, změny nálady, poruchy spánku), dále v rovině rodinných a partnerských vztahů (uzavřenost, nejistota), až po profesní či studijní oblast (zhoršení studijních výsledků, špatná koncentrace). **Posttraumatická stresová porucha u poškozené trvala i k momentu dodatečného vyšetření znalcem a předpoklad léčby je v horizontu ještě dalších nejméně šesti měsíců.**

Ze **sexuologicko-psychiatrického znaleckého posudku** Soud zjistil, že pachatel netrpěl a ani v současnosti netrpí žádnou duševní chorobou či poruchou. Nebyla u něho zjištěna ani žádná sexuální deviace. V době činu mohly být ovládací a rozpoznávací schopnosti pachatele v důsledku alkoholu omezeny nanejvýš lehce nepodstatně, přičemž pachatel znal účinky alkoholu na sebe a své chování. **Alkoholické výpadky paměti tyto schopnosti nikterak neovlivňují, neboť se váží pouze k zanechání paměťové stopy, ale nikoli k možnosti rozpoznat závadnost jednání a své jednání ovlivňovat.**

Z **genetického odborného vyjádření** bylo zjištěno, že:

- **biologická stopa z prostěradla gauče** v bytě pachatele obsahuje **smíšený DNA profil**, jehož majoritní složka patří poškozené,
- **biologická stopa z rukojeti nože** nalezeného na louce u řeky obsahuje smíšený profil, jehož majoritní složka patří poškozené,
- **poševní stěr a biologické stopy na kalhotkách** poškozené obsahují haplotyp Y chromozomu pachatele.

Skutkový stav je dále dokreslován **listinnými důkazy**, a to především

- **protokoly** o ohledání míst činů (pokoj pachatele a lokalita na louce u řeky), z nichž zejména vyplývají nálezy jednotlivých stop,
- odbornými vyjádřeními, jimiž zajištěné stopy byly zkoumány,
- **gynekologickou lékařskou zprávou** osvědčující vyšetření poškozené po činu,
- **dokumenty týkajícími se trestní minulosti pachatele.**

Z hodnocení důkazů je asi nejpodstatnější hodnocení psychického stavu poškozené, o kterém byl vypracován znalecký posudek, na jehož základě byl uložen pachateli trest za kvalifikovanou skutkovou podstatu, tedy za znásilnění se zvláště závažnými důsledky. Pro ilustraci uvádím přesné zhodnocení z daného rozsudku.

Informace o psychických následcích událostí ohrožujících život, zdraví a bezpečí jedince jsou obecně dostupné, pravidelně se objevují v médiích, knižní i filmové produkci, jsou součástí vzdělávacího procesu i zkušeností získávaných v průběhu dospívání a výchovy v rodinném prostředí i cestou působení společenských vazeb. Pachatel nežije v informačním vakuu a vzhledem ke svému věku si alespoň v hrubých rysech dokázal představit, že vystaví-li poškozenou velmi invazivnímu zásahu do její intimity a svobody rozhodování v sexuální oblasti, může to pro ni znamenat těžké trauma, které v její psychice zanechá hluboké stopy. **Primárním záměrem pachatele nebylo působit negativně na psychiku poškozené, pachatel ovšem věděl, to jí svým počínáním může přivodit, a bez přiměřených důvodů spoléhal na to, že se u poškozené takové psychické onemocnění nerozvine. Pachatel proto nese zavinění i na těžším následku, který nedbalostně přivodil jako doprovodný projev svého cíle.**

Pro výši trestu byly zvláště podstatné tyto důkazy a jejich zhodnocení:

- Pachatel se dopustil stíhaného jednání ve zkušební době podmíněného odsouzení, tedy v době, kdy měl zvláště intenzivně dbát na to, aby se vyvaroval jakéhokoliv protiprávního jednání, a tím spíše trestné činnosti. Navíc bylo třeba přihlídnout i obecně k jeho trestní minulosti pachatele a k tomu, že oba jeho předchozí skutky (odsouzení může být zahlazeno, ale skutky trvají) v sobě zahrnují násilný prvek. V prvním případě šlo o líbání a osahávání dívky, která si to nepřála, v druhém případě byl násilný aspekt při uchování ukradené finanční hotovosti. To jsou okolnosti, které svědčí o ochotě pachatele používat násilí k prosazování svých zájmů.
- Pachatel se alespoň k části jednání postavil korektně, doznal se k němu a vyjádřil nad ním i lítost. Tu sice zčásti zpochybňují jeho měnící se postoje k poškozené (tu pachatel označoval nevybíravými výrazy, aby to vzápětí bral zpět), nedevalvují ji však,

a soud proto jeho lítost zohlednil jako polehčující okolnost. Dalším momentem, který svědčí ve prospěch pachatele, bylo to, že nevedl svého obhájce k uplatňování zaslepeného a agresivního přístupu k výslechu poškozené. Není neobvyklé, že obhajoba sahá k prostředkům, které jsou sice dovolené (pachatel se smí hájit, jak uzná za vhodné), ale často nekorektní. Takto jsou vedeny snahy skandalizovat oběť, její vyjádření jsou komentována teatrálními jízlivými připomínkami směřujícími k jejímu znevěrohodnění, a je na ni vyvíjen tlak směřující takřka až k obrácení rolí škůdce a poškozeného. K ničemu takovému se pachatel neuchýlil, což má soud za oceněnihodné, svědčí to zároveň i o jisté jeho sebereflexi a tom, že svého činu zřejmě skutečně lituje.

7.3 Další vybrané příklady

Předchozí vybrané případy se týkaly obecných důkazních prostředků při prověřování TČ znásilnění, v některých případech je však třeba posoudit pachatele z hlediska psychiatrické poruchy. Příklad lze nalézt ve věci vedené pod sp. zn. **16 T 9/2014**. V tomto případě vyplývá ze **znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a sexuologie**, že pachatel v době spáchání činu, pro který je stíhán, netrpěl duševní poruchou v pravém slova smyslu. Pachateli však znalkyně diagnostikovala neúplnou sexualitu, tedy sexuální deviaci v širším slova smyslu, která se projevuje odchylkou od standardně přijímaného sexuálně motivačního systému jedince.

Jedinec v tomto případě trpěl neúplnou sexualitou, neměl vyvinuté vlohy pro atraktivitu a proceptivitu. Atraktivita jako dílčí mechanismus sexuality pomáhá vylučovat jedinci jiného druhu, stejného pohlaví, či nepřiměřeného věku, absence proceptivity (namlouvání) pak způsobuje, že takový jedinec si neumí namlouvat jedince blízké jeho věku, ale raději vyhledává pubertální děvčata či velmi mladé ženy, které prozatím nemají plně vyvinutý mechanismu k namlouvání, tzv. cudnost, a pro takového jedince je u těchto osob snazší dosáhnout zpřístupnění genitálu takové osoby a tudíž i realizace pohlavních aktivit.

Tato diagnóza, tak jako v tomto případě, se zjevně projevuje již v anamnéze předchozích partnerských vztahů. V tomto případě pachatel měl i další poměry s

dívkami zjevně mladšího věku, což sám doznal, a taktéž na základě provedeného phalopletysmografického vyšetření, z kterého se dle tvrzení znalkyně jednoznačně podává, že pachatel je identifikován mužsky, orientován heterosexuálně, avšak dominují u pachatele ženy mladé, prakticky nerozlišuje mezi dospělou ženou a ženou ve velmi nízkém věku. Z trestněprávního hlediska pak tato odchylka od sexuálně motivačního systému v důsledku neúplné sexuality sice plně zachovává rozpoznávací schopnosti pachatele v době páchání trestné činnosti, avšak ovládací schopnosti jsou podstatně sniženy.

Pachatel tohoto TČ byl znalkyní vyhodnocen, jako potenciaálně nebezpečný pro společnost, neboť není vyloučeno z podstaty jeho deviace, že by se mohl i nadále zajímat o dívky pod patnáct let věku. Proto znalkyně navrhla ochranou léčbu sexuologickou v ústavní formě, kterou preferuje před formou ambulantní, neboť ústavní forma umožní samotnému pachatele daleko více získat náhled na podstatu deviace a porozumět tomu, proč se takovým způsobem zachoval. Znalkyně současně vyjádřila přesvědčení, že právě ústavní forma léčby, která by mohla trvat zhruba kolem jednoho roku, by mohla pachatele přinést návody do budoucna, jakým způsobem by mohl realizovat vlastní sexualitu v mezích zákona. Následně dle § 99 odst. 2 písm. a) odst. 4 TZ byla tato ústavní léčba uložena.

V některých případech lze od přímé výpovědi poškozené v hlavním líčení upustit a za podmínek TR záznamenat předmětnou výpověď již v přípravném řízení a užít ji během hlavního líčení. Takto bylo postupováno i v případě ve věci **sp. zn. 16 T 9/2017**, kdy vzhledem k emocionálnímu stavu poškozené nebylo vhodný její opětovný výsledek tváří v tvář pachateli. Ve shora uvedeném případě se jednalo o **výslech nezletilé**, kdy podmínky takového výslechu upravuje ustanovení § 102 TR. Aby tedy k přečtení výpovědi z přípravného řízení mohlo dojít, musí Soud uvážit, zda to neodporuje projednávané trestní věci, za okolností ustanovení § 102 TR, zda jde o nezletilou osobu, která je mladší 15 let a v neposlední řadě musí posoudit její aktuální osobní a rodinné poměry. Úvahy Soudu v tomto případě zjednodušil věk oběti, protože nezletilý jsou vždy považováni za **zvláště zranitelné oběti** dle ustanovení § 2 odst. 4 písm. a), písm. c) zákona obětích trestných činů¹⁰². Toto posouzení však lze vztáhnout i na dospělou oběť vzhledem k jejímu emocionálnímu vztahu. Avšak práva pachatele

¹⁰² Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů., ve znění pozdějších předpisů

na konfrontaci svědkyně musí být plně zachována, proto je podstatné, aby k výsledku v přípravném řízení byl přítomen advokát a mohl klást otázky, popřípadě se o těchto výsledcích se pořizuje i obrazově-zvukový záznam.

Na tomto případě **sp. zn. 16 T 23/2015** lze ukázat i využití informací zajištěných z moderních přístrojů, kdy Soud provedl **důkaz zajištěnými SMS zprávami**, které poskytl v rámci výsledku pachatel, jakož i poškozená. Jedná se obsahově o totožnou SMS komunikaci mezi pachatelem a poškozenou. V rámci dodatečně opatřeného důkazu v podobě ohledání místa činu, předala poškozená policistům mobilní telefon zn. SAMSUNG, z něhož byly pořizeny další SMS zprávy mezi pachatelem a poškozenou, a které byly vyhodnoceny jako zájmové. **Mobilní telefon a osobní počítač pachatele byl zajištěn postupem podle ustanovení § 78 TŘ**, kdy tyto věci byly následně podrobeny **kriminalistické expertize**. Ze **znaleckého posudku v oboru kriminalistika, analýzy dat a zkoumání nosičů dat**, nebyly zjištěny žádné podstatné skutečnosti. Z paměti vydaného mobilního telefonu a SIM karty byla opětovně zjištěna SMS komunikace. Dalším důležitým důkazem v této věci byla **listina** s názvem Zápis z jednání nezletilou žákyní. Obsahem je sdělení o zneužívání ze strany nevlastního otce, včetně poznámky, že během jednání vykazovala zjevné známky nervozity, současně poškozená zmínila pocity strachu, výkyvy nálad, nespavostí.

8 Závěr

Cílem této práce, jak byl vytčen v úvodu lze shrnout jako osvětlení metodiky vyšetřování TČ znásilnění. Snahou nebylo jen čistě teoreticky pojednat o předmětné problematice, proto jsem volila i vhodné příklady, případně přesahy do kriminologie, psychologie, ale i sociologie. Vzhledem k tomu, že téma je samo o sobě velmi obsáhlé, tak bylo mým cílem pojednat hlavně o vybraných částech, tak, jak byly uvedeny v podkladech k diplomové práci a které jsem se snažila přenést i do práce samotné.

První kapitola, tak jak je obvyklé v pracích tohoto typu, je takovou vstupní branou, kdy byl vymezen nejen TČ znásilnění, ale pro lepší pochopení bylo pojednáno i obecně o trestném činu, závěr kapitoly byl pak věnován i násilným TČ a samotnému znásilnění z pohledu psychologie a sociologie.

Jako druhá kapitola bylo záměrně zařazeno kriminologické okénko, tak, aby s ohledem na TČ znásilnění bylo možné pojednat i o potencionálních pachatelích, kteří ve většině případů pochází ze specifických poměrů, nebo se přiřadí k určité skupině, popř. je u nich diagnostikována určitá forma sexuální deviace. Bohužel u pachatelů násilných TČ je velký předpoklad, že pokud se nebudou léčit, zaútočí znovu. Proto i recidiva u těchto TČ je velmi vysoká. Stejný prostor byl pak věnován oběťm znásilnění, kdy jedna z typologií vychází z chování oběti před činem. Následky na psychice si však oběť nese celý život a jejich dlouhodobé hluboké přetrvávání může jak, je popsáno v poslední kapitole vést i k uložení trestu pro těžší následek, tedy užití kvalifikované skutkové podstaty.

Další kapitolu, pak již tvoří kriminalistická charakteristika TČ opět jsou zde zmíněny rysy pachatele a oběti, ale pro tyto charakteristiky je velmi relevantní i způsob provedení, popř. motiv. Vzhledem ke složitosti skutkové podstaty znásilnění, je i ve způsobu provedení mnoho možností, některé z nich jsou opět důvodem pro užití kvalifikované skutkové podstaty. Je vhodné zmínit a na to se velice často zapomíná, že přitěžující okolností je samozřejmě užití zbraně, ale znásilnění lze spáchat i využitím něčí bezbrannosti, popř. věku nebo i vyššího postavení. Poslední varianta tedy využití vlivu na oběť z důvodu vyššího postavení nebo např. ve vztahu dozorce vězeň bývá páčáno znásilnění, kdy oběti je muž.

Pátá kapitola je již přímou výpovědí o vývoji nejvýznamnějších kriminalistických metod, s tím, že první část je věnována mezinárodnímu vývoji a druhá vývoji v ČR.

Šestá kapitola je již věnována přímo kriminalistickým metodám užívaným při šetření TČ znásilnění, vždy s přihlédnutím ke specifickým zranitelné oběti, a ti i té, která je mladšího věku. Ale vzhledem k tomu, že zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů., ve znění pozdějších předpisů, sám definuje každou oběť znásilnění jako velmi zranitelnou a sám stanoví pravidla pro provádění jednotlivých úkonů trestního řízení, je třeba vždy přihlédnout k tomuto zákonu, při postupu podle TR. Samozřejmě i obhajoba je částečně omezena ochranou oběti.

Poslední kapitola je pak vedena záměrem, ukázat již vysvětlené skutečnosti na konkrétních případech. Na začátek byly použity dva typické případy a následně zbytek zkoumaných tak, aby bylo možné ukázat prakticky další důkazní prostředky.

9 Cizojazyčné resumé

The Aim of this work, as they were created in the introduction can be summarized as lighting methodology of the investigation crime of rape. The Effort was not only purely theoretically to discuss the subject matter, so I also selected suitable examples, possibly overlaps in criminology, psychology, but also sociology. Since the topic is very extensive in itself, it was my goal to act mainly on selected parts, as they were mentioned in the diploma thesis and which I tried to transfer to the work itself.

The First chapter, as is usual in the works of this type, is such a gateway, when not only the TČ rape, but for a better understanding was also discussed in general about the crime, the conclusion of the chapter was then the dedication of the violent TČ and the rape itself from the point of view Psychology and Sociology.

As a second chapter, the Criminological window was deliberately classified, so that, with regard to crime of rape, it was possible to discuss potential perpetrators, who in most cases come from specific circumstances or to be assigned to a particular group, or. Is diagnosed with a certain form of sexual deviation. Unfortunately, with the perpetrators of violent T, there is a big assumption that if they do not heal, they will attack again. Therefore, even relapsant at these TČ is very high. The Same space was devoted to the rape, when one of the typologies was based on the behavior of the victim before the Act. The Consequences on the Psyter, however, the victim bears all his life, and their long-term deep persistence can both, described in the last chapter to lead also to the imposition of punishment for a heavier consequence, i.e. the use of qualified facts.

The Next chapter, then already forming the criminalist characteristic of crime again, the features of the offender and the victim are mentioned here, but for these characteristics is very relevant also the method of execution, respectively. Theme. Due to the complexity of the facts of rape, there are many options in the way of implementation, some of which are again a reason for the use of a qualified factual substance. It Is worth mentioning and it is very often forgotten that the aggravating circumstance is, of course, the use of a weapon, but rape can be committed by exploiting one's defenability, or. Age or even a higher position. The Last option is therefore the use of influence on the victim due to a

higher position or eg. In a peacekeeper relationship, rape is being perpetrated when the victim is a man.

The Fifth chapter is already a direct testimony of the development of the most important criminalistic methods, with the first part being devoted to international development and the second development in the Czech Republic.

The Sixth chapter is already devoted directly to the criminalistic methods used in the investigation of rape, always taking into account the specificities of the vulnerable victim, and those of the younger age. But since Act No. 45/2013 Coll., on victims of crimes., as amended, itself defines each rape victim as very vulnerable and itself lays down rules for the implementation of individual acts of criminal proceedings, it is always necessary to take into account the To this law, in accordance with the procedure Of Course the defence is partly limited by the protection of the victim.

The Last chapter is then guided by the intention to show the facts already explained on specific cases. Two typical cases were used at The beginning, followed by the remainder of the examined in such a way as to show practically additional evidence.

10 Prameny

10.1 Právní předpisy

1. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č. 218/2003 Sb., zákon o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
4. Zákon č. 273/2008 Sb., zákon o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
5. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
6. Zákon č. 45/2013 Sb., zákon o obětech trestných činů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

10.2 Judikatura

1. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 15. 06. 2018, sp. zn. 16 T 10/2018, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
2. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 01. 06. 2017, sp. zn. 16 T 9/2017, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
3. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 07. 03. 2018, sp. zn. 16 T 31/2017, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
4. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 23. 04. 2015, sp. zn. 17 T 6/2015, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
5. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 08. 01. 2015, sp. zn. 16 T 23/2015, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
6. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 13. 10. 2015, sp. zn. 20 T 25/2015, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
7. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 30. 06. 2014, sp. zn. 16 T 9/2014, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
8. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 27. 10. 2011, sp. zn. 16 T 39/2011, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
9. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 14. 10. 2010, sp. zn. 16 T 29/2010, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].

10. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 04. 06. 2009, sp. zn. 16 T 13/2009, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].
11. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 04. 06. 2008, sp. zn. 17 T 42/2007, anonymizovaná verze, KS [cit. 2019-02-07].

10.3 Literatura

1. BLATNÍKOVÁ, Š.; FARIDOVÁ, P.; ZEMAN, P. *Znásilnění v ČR – trestné činy a odsouzení pachatele*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 2015. 221 s. ISBN 978-80-7338-153-0.
2. BOURKEOVÁ, J. *Znásilnění. Dějiny od roku 1860 do současnosti*. Praha: EUROPRINT, a.s. 2010. 560 s. ISBN 978-80-204-1984-2.
3. HRIB, Nikolaj. *Kriminalistika a zdravotnictví*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 324 s. ISBN 978-80-7380-269-1.
4. CHMELÍK, J. a kol. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 303 s. ISBN 80-86898-42-3.
5. CHMELÍK, J. a kol. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 216, ISBN: 80-7178-739-6.
6. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
7. KOVÁŘ, P. a kol. *Sexuální agrese. Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008. 292 s. ISBN 978-80-7345-161-5.
8. KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.
9. KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika. Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 318 s. ISBN 978-80-7380-535-7.
10. KONRÁD, Z.; BANGO, D. *Metodika vyšetřování trestných činů souvisejících s domácím násilím*. Praha: PA ČR, 2007. 60 s. ISBN 978-80 - 7251-241-6.
11. KVAPILOVÁ, Helena; DOGOŠI, Michal. *Soudní lékařství pro právníky a policisty*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 243 s. ISBN 978-80-7380-059-8.
12. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: Obecná část, Zvláštní část*. 5. vydání. Praha: Leges, 2016, 976 s. ISBN: 978-80-7502-120-5.

13. MUSIL, J., M., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, 582 s. ISBN 80-7179 -878-9.
14. NOLAN, Joseph R. *Blackův právní slovník v českém jazyce*. 6. vyd. Praha: VICTORIA PUBLISHING, a.s., 1993. sv. 2. ISBN 80-85605-23-6.
15. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné*. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 373 s. ISBN 978-80-7380-651-4.
16. PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistická metodika vyšetřování*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 231 s. ISBN 978-80-7380-042-0.
17. PORADA, Viktor; STRAUS, Jiří. *Kriminalistické stopy. Teorie, metodologie, praxe*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 506 s. ISBN 978-80-7380-396-4.
18. PROTIVINSKÝ, M.; KLVANA, K. *Základy kriminalistiky*. 2. vyd. Praha: Armex, 2007. 157 s. ISBN 978-80-86795-50-8.
19. SCHELLE, K.; TAUCHEN, J. a kol. *Sexuální trestné činy včera a dnes*. Ostrava: KEY Publishing, 2014. 448 s. ISBN 978-80-7418-213-6.
20. STAŇKOVÁ, L.; ŠČERBA, F.; VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. Praha: Leges, 2014, 264. ISBN 978-80-7502-069-7.
21. STRAUS, Jiří; VAVERA, František et al. *Dějiny kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4.
22. STRAUS, J.; PORADA, V. a kol. *Teorie, metody a metodologie kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. 417 s. ISBN 978-80-7380-666-8.
23. SVATOŠ, Roman. *Kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012. 290 s. ISBN 978-80-7380-389-6.
24. SVOBODA, Ivo a kol. *Kriminalistika*. Ostrava: KEY Publishing, 2016. 374 s. ISBN 978-80-7418-259-4.
25. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010, s. 216. ISBN 978-80-247-2982-4.
26. VAVERA, František. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013. 244 s. ISBN 978-80-7380-450-3.
27. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I. §1-139. Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 1464 ISBN: 978-80-7400-428-5. s. 157-160
28. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník II. Zvláštní část (§140-421). Komentář*, 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, s. 2150. ISBN: 978-80-7400-428-5.

10.4 Články

1. LINKOVÁ, Marcela. 2002. „Znásilnění: Historický kontext a genderové stereotypy.“ Gender, rovné příležitosti, výzkum 3: 6-8. ISSN 1213-0028.
2. „Kriminalistický sborník č. 1/2005.“ Praha: Kriminalistický ústav.

10.5 Internetové zdroje

1. sosoom-zlin.cz [on-line]. [cit. 2019-01-15], kriminalistika.
Dostupné z WWW: <http://www.sosoom-zlin.cz/media/skripta/kriminalistika.pdf>
2. vedanasbavi.cz [on-line]. [cit. 2019-01-15], obrázek daktyloskopická stopa.
Dostupné z WWW: <https://www.vedanasbavi.cz/obrazky/1391421792.jpg>.
3. muzeum-zlin.cz [on-line]. [cit. 2019-01-15], obrázek místo činu.
Dostupné z WWW: <http://www.muzeum-zlin.cz/img/fotogalerie/94/23.jpg>
4. i3.cn.cz [on-line]. [cit. 2019-01-15], krvavá stopa.
Dostupné z WWW: http://i3.cn.cz/1146065118_stopa-krvava.jpg
5. idnes.cz [on-line]. [cit. 2019-01-15], obrázek bertillonáž.
Dostupné z WWW: https://www.idnes.cz/xman/styl/bartillonaz-alphonse-bertillon-kriminalisticka-metoda.A171014_164802_xman-styl_fro
6. policie.cz [on-line]. [cit. 2019-01-15], obrázek daktyloskopická karta.
Dostupné z WWW: https://www.policie.cz/obrazek/daktyloskopicka-karta.aspx?fbclid=IwAR2_VtAiUQTXJqODM1489meuI7UmJcHD2s9wC_UE0BJiDJQOoy2fhUBnWx8
7. sk.wikipedia.org [on-line]. [cit. 2019-01-15], obrázek rekognice.
Dostupné z WWW: https://sk.wikipedia.org/wiki/Rekognícia#/media/File:Parade_d%27identification.svg

11 Seznam obrázků

Obrázek 1- Bertillonáž – výukový list pro policii [5].....	35
Obrázek 2 - Daktyloskopická stopa, otisk prstu s papilárními liniemi s ukázkou tzv. markanty [2]	37
Obrázek 3 - Daktyloskopická karta [6].....	40
Obrázek 4 - krvavá stopa, trasologie, biologie, daktyloskopie [4]	49
Obrázek 5 – výslechová místnost s panenkami Jáji a Páji, zdroj: Kriminalistický sborník č. 1/2005, s. 69.	54
Obrázek 6 - Ohledání místa činu, fotografie ukazující jednotlivé stopy např. trasologické a biologické [3].....	55
Obrázek 7- Rekognice [7].....	62